

Nr. 1

Torsdag 5. januar 1950

4. årg.

Tungtvannsfilmene er bare propaganda og skryt — sier den sakkyndige.

Det var ikke tungtvann ombord, da ferjen «Hydro»
ble senket på Tinnsjøen den 20. februar 1944

Denne «dåd» kostet 28 mennesker livet

Produksjonen av tungtvann ble innstillet allerede i august 1943.

Tyskerne hadde innsett at de ikke kunne løse atomenergispørsmålet under krigen

Vi har fått anledning til å offentliggjøre en sakkyndig utredning om Norsk Hydro og tungtvannspørsmålet. Den er skrevet av sivilingeniør E. Schoepke, Gvarv, i form av et brev til statsminister Einar Gerhardsen, Det kgl. utenriksdepartement og Det kgl. forsvarsdepartement. Redegjørelsen er foranlediget ved den så meget omtalte Tungtvannsfilm, som har gått sin «seiersgang» over store deler av verden og som vises

ger som handelsråd Thore Boye medlem av The Anglo-Norwegian Collaboration Committee i London har gitt i Aftenpostens kronikk 28/10 47 om tungtvannssabotasje-bombingen av Rjukan-Vemork osv. som «viktige kapitler i historien» er helt misvisende og uriktige. Etter de i boken IMI NORSK INNSATS I KAMPEN OM ATOMKRAFTEN gjengitte telegramutdrag fra forbindelsesmannen utenfor Rjukan til sabotasjeledelsen i

anlegget» på Vemork den 27. februar 43 dengang ansees som krigsviktig. Man tenkte da ikke på at konsentrasjonen av tungtvann ubindret ble fortsatt i de øvrige ca. 37.000 almindelige elektrolysører og at produksjonen kun foreløbig ikke kunne avsluttes fordi de siste 9 elektrolysører var sprengt. Videre, at Hydro innen forbausende kort tid bygget opp det sprengte høykonsentreringsanlegg i dobbelt størrelse og var gått igang med nye tungtvannsanlegg i Saaheim og på Notodden som snart kunne levere ferdigprodukter. For å muliggjøre tungtvannsproduksjonen på Notodden hadde Hydro gjort en oppfinnelse, etter Hydros patentkrav nr. 75 564 av 21/12 1942.

Men man kunne ikke med rette fortsatt betegne tungtvann som krigsviktig etter at tyskerne

Milorg.sjef retter voldsomt angrep mot «rettsoppgjøret»

«Jeg har vært objekt for verdens skumleste bedrag»

Aasmund Raundalen legger fram oppsiktsvekkende detaljer om hvordan rutebileier A. J. Engesland er blitt behandlet

Raundalen ønsker bare å komme på tiltalebenken for denne artikkel!

Da kan det bli gunstig anledning til storrengjøring over hele linjen

AT ET LAND

som har levet i fred i over hundre år kan etter å ha vært i krig og okkupert i 5 år, bli stillet overfor mange og tildels vanskelige problemer, er noe alle i dette land godt forstår.

Det er heller ikke til å unngå at der under en slik okkupasjon vil forekomme endel utskielser med rettslig oppgjør til følge, når okkupanten har trukket seg ut av landet. Et slikt rettsoppgjør gjelder det å fremme med full rettferdighet og dypt rettslig ansvar og med vidtgående hensyntaken til, hva der mest tjener til gjenreisning og styrkelse av moralen.

Vi nærmer oss nå slutten på det såkalte landssvikoppgjør, og da blir en fristet til å spørre: — Har dette oppgjør foregått etter foran nevnte ansvar og hensyn? Jeg våger å påstå det motsatte. Kunne følelsene hos 1,5 millioner mennesker i dette land fotografere og utstilles til offentlig beskuelse, så ville mange vitner,

I et brev som fulgte denne artikkel skriver Raundalen:

«Som en i høyeste grad skuffet hjemmefrontmann er jeg fast bestemt på å gå grunndig iredt med det svindelaktige rettsoppgjør, som er foretatt mot en masse mennesker, som under krigen kun gjorde sin plikt mot folk og land.

Jeg vet meget og har stoff nok til å vekke den almene befolkning, hvis jeg ikke får myndighetene villige til litt mere renslighet i landets rettsvesen — — —

NA MA IKKE LESERNE TRO

at jeg er en straffet og derfor skuffet og hatefull NS-mann. Jeg var patriot og var med i Mil.org. under hele krigen. Jeg organiserte og spionerte og var etterretningssjef i et større distrikt. Min radio leverte jeg ikke, men et gammelt defekt apparat, og jeg hørte røsten fra London kveld og morgen. Dessverre, må jeg med full rett si i dag. Min bror og jeg hadde våpenlager fra et slipp bare 1,5 km fra husene hjemme, så en kan vel ikke si at mit arbeid var uten fare.

Belønningen for dette utgjør diplom og Hjemmestyrkenes merke, Hjemmestyrkenes medalje i bronse og Hjemmestyrkenes skyttermerke i gull. Den videre belønning jeg har fått etter freden er at alle veier er stengt og sperret av restriksjoner når det gjelder å opparbeide seg en brukelig levevei. Livsrett og livsrom i Norge hører ikke dem til som gikk inn i frihetskampen i ærlig hensikt, og var villige til å gi sit liv for å vinne tilbake friheten både nasjonalt og individuelt.

NAR JEG NA SETTER FORHOLDET I RELIEF

og bedømmer det hele ut fra Folkerettens bestemmelser, Internasjonalt lov om krig og Norges Grunnlovs klare bestemmelser, så forstår jeg, at jeg har vært objekt for verdens skumleste bedrag.

At røsten i London radio under krigen fikk forlede oss til

DET TUNGE ANSVAR

Av Øyvor Hansson

Åpent brev til Margrethe Parm

— Hvilke tre egenskaper setter De mest pris på hos Deres medmennesker?

Dette spørsmål stiller jeg i dag til Dem, fhv. fengselsdirektør Margrethe Parm! Det samme spørsmål ble engang stillet til en av våre kjente NS-folk — en Åndens høvding — som vi ennå har

mennesker — enn si da liden de medmennesker. Intet er mere beklagelsesverdig, og ynkerdig enn et menneske, som i ly av «maktens rett» misbruker — ja vanhelliger kjærlighetsbudet: — «Gjør mot andre hva du vil at andre skal gjøre mot deg!» Margrethe Parm! På hvilken

der krigen fikk forlede oss til

Ombord i Hydro-ferja med sprengladningen.

frem som den rene dokumentarfilm. Da den imidlertid gir feilaktige opplysninger og da mange mennesker — ikke bare på Rjukan og ellers her i landet men kanskje enda flere i utlandet og da særlig i USA. — kjenner de faktiske forhold, finner herr Schoepke, at det neppe i lengden vil være heldig å vise frem denne filmen. Da det også må antas at forholdene ikke er tilstrekkelig kjent for regjeringen har han derfor funnet å ville gi en utredning av de faktiske forhold. — Han setter opp følgende punkter

1) Sabotasjen på Vemork den 27. februar 1943 med sprengning av 9 høykonsentrerings-elektrolyserer (som fullførte tungtvannskonsentrasjonen) var en glimrende sportsprestasjon men helt uten innflytelse på krigens gang. På tomten var det lett adgang til høykonsentreringsrummet, fordi tyskerne kun hadde sikret kraftverket og de almindelige vannstoffelektrolyserer som var viktige for kvelstoffproduksjonen, men ikke disse siste 9 elektrolyserer som utelukkende tjente til tungtvannproduksjonen.

2) Senkingen av ferjen Hydro den 20. februar 1944 på Tinn-sjøen har ikke gitt noe tap av tungtvann for tyskerne da der ikke var tungtvann ombord. — Den var altså uten krigsbetydning. Men den brakte store tap for sivilbefolkningen og landet.

3) Tungtvannsfilmene bygger den tilsiktede propaganda på uriktige opplysninger og scener som aldri har forekommet og som vitenskapsmenn og andre som kjenner forholdene, uvilkårlig må oppfatte som løgn og skryt.

4) De supplerende opplysninger

London hadde komiteen fått andre opplysninger. Boken IMI inneholder forøvrig mange grove feil.

Ad 1) Høsten 1942 kunne statsminister Winston Churchill og andre være urolige fordi de ikke nærmere kjente til tyskerne arbeider med tungtvann og atomenergi. De visste at Hydro hadde levert mindre partier tungtvann til Tyskland, men

Sabotørene i fjellhytta lytter på særmelding fra London

ikke hvor meget tyskerne trengte til fullføring av en atomenergi-bombe. Hydros driftsingeniør på Vemork som i oktober 42 var evakuert til London, kunne forklare at Hydro hadde utvidet produksjonen fra 100 kg. pr. år til 100 kg. pr. måned og fortsatte utvidelsen. Man visste også at Hydro hadde avtalt snarest mulig å levere 1500 plus 5000 kg. tungtvann til tyskerne. Da kunne sprengningen av tungtvann-

— og på Notodden som snart kunne levere ferdigprodukter. For å muliggjøre tungtvannproduksjonen på Notodden hadde Hydro gjort en oppfinnelse, etter Hydros patentkrav nr. 75 564 av 21/12 1942.

Men man kunne ikke med rette fortsatt betegne tungtvann som krigsviktig etterat tyskerne primo august 43 var gått med på at produksjonen ble innstillet. Tyskerne hadde da rikelig med tungtvann på lager i Tyskland og hadde innsett at de ikke kunne løse atomenergispørsmålet så lenge krigen varte fordi industrien da hadde andre oppgaver. Dette har amerikanske eksperter fått bekreftet ved innmarsjen av de første allierte tropper i Syd-Tyskland våren 45. Se et sammendrag fra FOREIGN SERVICE om THE CREEPS undersøkelser i DET BESTE av desember 47: Krigshemmelighet nr. 1. Derav fremgår også at tyskerne ikke hadde arbeidet med en atombombe

men med en atomenergimaskin og ennå ikke var kommet langt dermed. Da kan vi vel ikke nå i 1949 servere andre propaganda-historier!

— Hvilke tre egenskaper setter De mest pris på hos Deres medmennesker? Dette spørsmål stiller jeg i dag til Dem, fhv. fengselsdirektør Margrethe Parm! Det samme spørsmål ble engang stillet til en av våre kjente NS-folk — en Andens høvding — som vi ennå har den glede å ha iblant oss. Han svarte på sin karakteristiske måte:

— Redelighet, redelighet, redelighet!

Og ære være ham for det! For redeligheten den er ett sjeldent begrep på jorden idag. I enkelte kretser i gamle Norge leter man med lys og lykte forgjeves etter den — ikke minst blant dem som mener seg å høre til de kristne.

Kristendommens Alfa og Omega — kjærlighetens evangelium — det lar seg ikke praktisere med fusk og fanteri og usannhet i omgangen med med-

mennesker — enn si da liden de medmennesker. Intet er mere beklagelsesverdig, og ynkerdig enn et menneske, som i ly av «maktens rett» misbruker — ja vanhelliger kjærlighetsbudet: — «Gjør mot andre hva du vil at andre skal gjøre mot deg!»

Margrethe Parm! På hvilken måte praktiserte De kjærlighetsbudet? Er Deres samvittighet som den bør være for Dem som kristen, så besvarer De mine spørsmål!

Hvis den døde Bredtveit-fange — fru ingeniør Setsaas — kunne tale til Dem fra gravens mørke, tror De da at hun ville frikjenne Dem? Med det inngående kjennskap jeg har til denne sak tror jeg det ikke. —

Hvis «lille Vally», som på den frykteligste måte er blitt ødelagt bak fengselsmurene i Deres så sollyst skildrere fengsel, hadde helse og mot til å si

(Forts. side 6)

og bedømmer det hele ut fra Folkerettens bestemmelser, Internasjonal lov om krig og Norges Grunnlovs klare bestemmelser, så forstår jeg, at jeg har vært objekt for verdens skumleste bedrag.

At røsten i London radio under krigen fikk forlede oss til skummelt opprør som av okkupasjonsmakten kunne straffes med døden, skal jeg denne gang ikke komme nærmere inn på, men det jeg vil ta fat på og endog sette min personlige frihet på spill for å vaske grundig opp i, er det rettsoppgjør som har foregått og som på vårt rettsvesen og land har satt en skamplett av kjempedimensjoner.

Under krigen hørte vi stadig hvor avballansert det norske folk var, og at alt skulle ordnes med verdig ro og med full rettsferdighet. Nå etter krigens slutt har våre myndigheters bolde

(Forts. fra 4. side.)

Var det ansvarlige embetsmenn som stod bak Rinnans rømning i 1945?

«Ny Tid» rettet i en artikkel i 1946 oppsiktsvekkende beskyldninger mot politimester Østerberg.

«Antagelig etter trykk av folk fra landssvikavdelingen» unnlot politimesteren å undersøke, hvem som hadde vært Rinnans oppdragsgivere eller hvem som hadde hjulpet ham.

Rinnan ble isteden overlevert «til de selvsamme personer som hadde satt provokasjonen i scene»

Etterhvert som tiden går kommer landssvikpolitiets ulovlige etterforskningsmetoder mere og mere for dagen. Det nytter derfor ikke for justisminister Gundersen å dysse ned eller bagatellisere de kjennsgjerninger som blir lagt fram.

Almenheten hadde ikke før fått kjennskap til den store Somdalen saken, før en ny affære dukket opp, nemlig politibetjent Holtes alvorlige beskyldninger mot hjemmefronten og politiet i Skien.

og før disse saker ennå er løst og de skyldige trukket til ansvar, er det grunn til å anta at den tredje store sak er under oppseiling. Det er den engang så meget omtalte rømning som Rinnan foretok fra Misjonshotellet i Trondheim juleaften 1945.

Hva Rinnans såkalte flukt an-

går, så står den for almenheten som en provokasjon. For det er vel ingen som vil påstå at politiet i Trondheim hadde eller har en så slett ledelse, at det uten videre ville la sin største fangst gli ut av hendene på seg.

Kommunistavisen «Ny Tid» slo også fast i en førstesides artikkel den 7. februar 1946, at det var ansvarlige embetsmenn som sto bak rømningen. Selvsagt fant «Ny Tid» ut at det var et bakholdsangrep mot kommunistene. Men uansett avisens politiske spekulasjoner, blir det dog i nevnte artikkel lagt fram så mange beviser på at ansvarlige politifolk hadde planlagt rømningen, at tiden nå skulle være inne til at de faktiske forhold kom for dagen.

Ifølge «Ny Tid» kom Rinnan inn i bildet straks etter at kom-

munisten Øystein Johnsen ble arrestert av landssvikpolitiet i Trondheim, siktet for landssvik og forbindelse med Gestapo.

«Ny Tid» skriver:

«Den siktede (Johnsen) ble plasert i Misjonshotellet i samme selle som Rinnan» —

«Han (Rinnan) forhørte og pratet med den arresterte som var nødt til å dele rom og juling med ham i døgn etter døgn uke etter uke. Den ene rapport etter den andre gikk fra Rinnan til hans oppdragsgivere —»

«Imidlertid gikk kanskje Rinnan til slutt for langt i sine fantasifotellinger, og kommunistens dyktige og rettskafne forsvarer fikk klarlagt så meget av saken at han utvirket at hans klient fikk slippe å sitte inne lengere —»

Forts. side 4

Et P. M. til de ansvarlige myndigheter.

Som medlem av FN har Norge vært med og utformet den internasjonale erklæring om menneskerettighetene. Det følger forpliktelse med en slik erklæring. Det skal ikke være bare «en akt» man foretar på landets vegne, for at Norge som medlemsstat også skal «være med». Erklæringen forplikter landet, slik at landets utøvende myndigheter må sørge for at denne universelle erklæring om menneskerettighetene blir «et felles mål for alle folk og alle nasjoner for at hvert individ og hver samfunnsmyndighet med denne erklæring stadig i tankene skal streve etter . . . . . at de blir alment og effektivt anerkjent og overholdt både blant folkene i medlemsstatene selv og blant folkene i de områder som står under deres jurisdiksjon».

For nærværende skal man tillate seg å feste oppmerksomheten spesielt ved 2 av «erklæringens» artikler, nemlig artikkel 5 og artikkel 7. Artikkel 5 lyder som følger:

«Ingen skal bli underkastet tortur eller grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.»

Og artikkel 7:

«Alle er like for loven og har uten noen diskriminering krav på samme rettsbeskyttelse. Alle har krav på samme beskyttelse mot enhver diskriminering som står i strid med denne erklæring og mot enhver oppfordring til slik diskriminering.»

Helt siden den tyske okkupasjon av vårt land ble hevet den 8. mai 1945 har det fra de norske myndigheters side vært drevet den praksis å fengsle ofte meget syke mennesker, uten at det er blitt gitt dem en sjanse til å komme under — eller fortsatt å være under — den botryggende legebehandling, som alminnelig humanitet krever.

Uhyggelig mange er også blitt syke i fengslene — ofte p. g. a. forskjellig slags mishandling — fysisk som psykisk — og der er ikke blitt gjort noe for å hjelpe de ulykkelige.

Mange av dem er døde, mange er gjort til invalider, andre er på

(Pkt. 3 og 4 understreket her). Ad. pkt. 4: f. eks. når domfelte lider av en sykdom som nødvendiggjør en bestemt kur — eller en bestemt diett — som ikke kan gjennomføres i fengslet.

Ifølgende 2. ledd i paragr. 474 kan fullbyrdelse utsettes når den ville volde domfelte eller noen av domfeltes pårørende alvorlige utenfor straffens øyemed liggende onder, som ikke med nødvendighet følger av straffen. Det er særlig hensynet til helse og økonomi, som her kommer i betraktning. Denne bestemmelse må i all menneskelighets navn — og i særlig grad i samfunnets egen interesse — i fullt mon komme til anvendelse. Myndighetene må betenke følgende ved NS-folks fengsling og arbeidsløshet, deres sviktende helse og dermed følgende håpløse økonomi. Dette er blant de talrike faktorer som bidrar sterkt til å skape bitterhet og vanskeligheter ikke bare for dem selv men for deres pårørende i årrekker framover. Myndighetene bør ikke selv lage samrunnsunder av denne art. Fengselsloven av 12. desember 1903, paragraf 37, gir også alminnelige bestemmelser om avbrytelse, når soning allerede er påbegynt. Det sies her bl. a. at avbrytelse av straffefullbyrdelsen kan finne sted (etter beslutn. av Justisdepartementet, Fengselsstyret), «når fangens helsestilstand gjør det påkrevet . . . .» «Påtaleinstruksen (kgl. res. av 6. februar 1920) jfr. strprl. par. 82 — omhandler i paragr. 44 utsettelse med og avbrytelse av straffefullbyrdelsen. Her sies bl. a.:

«Når underretning i henhold til fengselsreglementet innløper til politiet om at en syk fange ikke kan behandles i vedkomende fengsel, bør det ha sin oppmerksomhet henvendt på, om der ikke kan være grunn til å bevirke fullbyrdelsen avbrutt, navnlig når der handles om en sykdom, som kan forutsettes å ville være den hele straffetid eller en større del av denne.»

Ovennevnte bestemmelser — gitt for å verne om menneskelig — må innkjerpes og etterleves om man ikke ønsker å volde dem danned seg. Vi for vårt vedkommende vil slutte oss til ønsket om

og strafferettslige ansvar for det som skjedde, så kan jeg ikke innse at det kan være riktig med bred penn å sette strek over deres forbrytelser, og samtidig la underordnede folk, redskapene, bli sittende igjen. Det var ikke alle som direkte behøvde å besudle sine hender med det skitneste arbeid, men deres ansvar kan være meget tungt likevel, framholder statsråd Gundersen til slutt.

EN BETIMELIG HENVENDELSE

Om amnesti-henvendelsen fra en rekke kristne ledere i anledning av landsavikoppgjøret skriver Dagsavisen, Trondheim, bl. a. at det i den senere tid igjen har vært en del uro omkring landsavikoppgjøret. Ikke minst blant pårørende heraker en ganske utstrakt tvil på rettferdigheten i oppgjøret. Og ikke minst når det gjelder benådnings får man inntrykk av at det hersker atskillig tilfeldighet. I enkelte tilfeller er tvilen sikkert berettiget:

Men hvordan det nå forholder seg med dette, er det ingen tvil om at det synes å herske atskillig unødige misnøye, som bare skader, skriver bladet.

Samfunnet kan ikke gagnes ved det, og verdien av det for å sikre retten og rettsbevisstheten er heller tvilsom. Vi finner det derfor meget betimelig med denne henvendelse. Den peker på en positiv vei til å gjenopprette det som ble ødelagt borgere imellom. Og den ligger på direkte linje med hovedintensjonene og hensikten med rettsoppjøret. Vi uttaler derfor håpet om at mai 1950 — femårsdagen for frigjøringen — vil gi oss tilbake et folk som har funnet sammen, på den gjensidige forsonings og tilgivelses grunn.

AMNESTI

Det glemselens slør som kalles amnesti trekkes helst over politiske forbrytelser. Det kan etter omstendighetene være riktig eller klokt av det store flertallet i et folk å glemme at et mindretall har faret vill. Fordelen ved amnesti er at det jevner ut en kleret som ellers kanskje aldri vil forsvinne.

Amnestitanke har vært fremme gang på gang. En kan vel si at myndighetene allerede har gjort visse innrømmelser til den, f. eks. gjennom bestemmelsen om halv soning av dommer under 8 år. Men full amnesti har det ikke vært tale om før en rekke kristne ledere satte fram kravet om en sådan i et opprop, som ble offentliggjort forleden dag, skriver Dagen.

En kan si at det er for sent nå. Bitterheten er så dyp, de sårene som er slått så uheldelige, at det ikke lenger nytter. Men det får nå stå sin prøve. Rettsoppjøret har snart vart i fem år, og det er på høy tid å tenke på å bygge bru over den klyften som har dannet seg. Vi for vårt vedkommende vil slutte oss til ønsket om

og strafferettslige ansvar for det som skjedde, så kan jeg ikke innse at det kan være riktig med bred penn å sette strek over deres forbrytelser, og samtidig la underordnede folk, redskapene, bli sittende igjen. Det var ikke alle som direkte behøvde å besudle sine hender med det skitneste arbeid, men deres ansvar kan være meget tungt likevel, framholder statsråd Gundersen til slutt.

Hva andre sier

og strafferettslige ansvar for det som skjedde, så kan jeg ikke innse at det kan være riktig med bred penn å sette strek over deres forbrytelser, og samtidig la underordnede folk, redskapene, bli sittende igjen. Det var ikke alle som direkte behøvde å besudle sine hender med det skitneste arbeid, men deres ansvar kan være meget tungt likevel, framholder statsråd Gundersen til slutt.

MEDALJEREGNET

Det var engang at ordensvesenet skulle avskaffes her i landet, men det ble bare med snakket. Debatten førte dog til en viss forsiktighet og St. Olav hang høyt, så de i diplomatkreter — altså blant dem som forstod seg på det. Man hadde fremdeles den utvei å benytte fortjenstmedaljen til jordmødre og andre virkelig fortjente medmennesker. Etter okkupasjonen har været forandret seg, det er blitt ordensregn og en medaljeutdeling av den andre verden. Pål Berg fikk storkors for sine fortjenester — vel neppe for sin kamelonnopptreden i 1940, som vel er tilgitt forlengst, og biskop Breggrav gråt seg til den samme høye utmerkelse, muligens like for sin Nordmark-tur under den virkelige krigen. Men det er allikevel mange som ikke er fornøyet, og her skal de få høre hva Jeremias Jøssing skriver i Verdens Gang 18/11 1949 — altså i selveste Pål Bergs upolitiske organ:

Nå får jammen bageret være fullt for oss som var med, jeg mener i 1940. Når 78 lærere i disse dager sier opp sine stillinger ved folkeskolene i Skedsmo, Oppgår og Trondheim, skal det ikke forundre oss om der til syvende og sist ligger ganske andre motiver bak enn de som der viftes med offisielt. Vi har en meget sterk mistanke om at grunnen til misnøyen er at de ikke har fått medalje for sin innsats i 1940.

Jo mer en undersøker denne saken med dekorasjonene fra 1940, jo mer overbevist blir en om at der foreligger en bred og meget solid bakgrunn for norsk misnøye, ikke alminnelig misnøye altså, men norsk. På den annen side må en vel si at Forsvarsdepartementets forslag ikke er noe overlit skritt, de ni år som er gått skulle tyde på moden overveelse.

Det må sikkert ligge atskillig ettertanke bak, selvom misfornøyede hevder at de som oppholdt seg i bakerste linje under bomberegnet, har vært i

Når en har noe imot noen

Av doktor Ragnhild Vogt Hauge

(Forts. fra forrige nr.)

Når en nasjon betrakter sin egen historie, vil nok ingen kunne si seg fri for å ha en plett på sin ære i denne henseende. En bør ikke overse dette og bare fremstille sin historie glorverdig. Ser en historien sannferdig i øynene og bruker sin psykologiske viten, så finner en dessverre stygge perioder med hat og hevsn. Og en ser at det er hatet som er den store fare i ethvert folks liv, som det er det i det enkelte individs liv.

Det ville hat vil bare ødelegge, nådeløst pine og drepe. — Hatet blinder fullstendig, så en hverken ser eller forstår sine ofre. Og hatet går svært ofte ut over de uskyldige. Ja, historien viser at de aller beste også er blitt hatet og misforstått, pint og drept.

Det viser seg, at en kan så lett forstå hvor en føler sympati, men en kan så lett misforstå hvor en føler antipati. Dette gjelder personer og partier, nasjoner og ideologier. Det er ikke det at en er så forskjellig som gjør at en ikke forstår hverandre. Det er livsinnsstillingen det kommer an på. Hvis en betrakter seg og sine medmennesker som kamerater på vandring mot samme mål, så vil en uvilkarlig hjelpe hverandre å nå målet. Og det at en er forskjellig, det vil nettopp være en hjelp for det som den ene ikke kan, det kan den annen. Men hvis en betrakter medmennesker som motstandere, med forskjellig mål så blir det lett til at en gjensidig vil forsøke å bibringe hverandre sin egen anskuelse, eller påtvinge hverandre sin ideologi. Dette blir til hindring og ikke til hjelp.

Så spør det da om menneskeheten har et felles mål som den kan samles om. Eller om det nødvendigvis må være slik at hvert land har sitt mål i motsetning til andre lands mål, eller hver ideologi må kjempe for sine verdier i motsetning til andre ideologier. En ting er alle enige om, at sitt hjem og sitt fedreland må alle forsvare mot fiendene. Men lenger går ikke enighet. Det kan være stor meningforskjell når det gjelder linje under bomberegnet, har vært i

en gå så grundig tilverks at en søker etter om det er en Gud som har skapt verden, og hvilket mål Skaperen har med livet på jord.

I tusener av år har jordens befolkning strevet for å få fullkomne samfunn. En uendelighet av arbeid og energi og tankeeksperimenter er lagt i å finne gyldige former for idealsamfunnet og for det mellomfolkelige forhold, helt fra Konfusius og Platon til FN. Men tross alle forsøk er det hittil blitt bare utopier.

Kanskje er resultatet blitt så dårlig nettopp fordi en ikke bruker de krefter som en offisielt anerkjenner. Europa kalles kristne lande, kristne samfunn med kristen kultur. Men hverken samfunnsstrukturen eller de mellomfolkelige forhold ordnes etter den kristne etik.

Sakens kjerne er vel den, at menneskene nok med sin intelligens kan tenke ut hvordan et samfunn kan ordnes på en ideell måte. Men fordi vi er åndsmennesker, er forutsetningen for det menneskelige samfunn at det gjennomskyres av de åndelige krefter. De positive, de byggende krefter er kjærlighet, godhet, rettferdighet, frihet, respekt for hverandres menneskeverd. Jo sterkere en stiler mot å få disse livskrefter, jo bedre kan en bygge samfunn. Jo høyere målet er, jo riktigere blir livet levet. Om menneskeheten ser at den har samme store mål, jo riktigere blir hvert enkelt folks innstilling til de andre folkeslag, og jo lettere har en for å forstå kjernen i de forskjellige tankesystemer og partier. Og omvendt hvis målet er at en bestemt ideologi eller parti eller nasjon skal herske over andre, så viser det seg at da er det andre krefter som blir tatt i bruk, det er maktsyke, fiendskap, undervurdering av hverandres menneskeverd, vold, hat. Det er selve livsinnsstillingen som er det avgjørende for menneskeslektens historie, for dens evne til å bygge sine hjem og samfunn.

Og her er det kristendommen setter inn med sitt mål og sin livskraft. Målet det står om er

alminnelig numanitet krever.

Uhyggelig mange er også blitt syke i fengslene — ofte p. g. a forskjellig slags mishandling — fysisk og psykisk — og der er ikke blitt gjort noe for å hjelpe de ulykkelige.

Mange av dem er døde, mange er gjort til invalider, andre er på annen måte ødelagt for resten av livet.

De uhyggelige forhold som her er nevnt, er fremdeles dagsaktuelle.

Moralsk sett er denne framgangsmåte overfor hjelpeløse mennesker helt forkastelig i et samfunn som roser seg av å være et av verdens høyst kultiverte. Det er også mer enn tvilsomt om en slik praksis er tilstedelig etter norsk rett, selv om det fra juridisk hold gjøres krav på tilstedeværelsen av lovhjælp for denne uansvarlige og mindreværdige «lek» med menneskeliv og menneskeskjebner.

Vår straffelov av 1. juli 1887 har i paragr. 474 — (tilleggslov av 3. juni 1921) følgende bestemmelse:

«Utsettelse med straffens fullbyrdelse finner sted, når en svanger kvinne er dømt til døden eller til frihetsstraff, eller den som skal utholde livsstraff, frihetsstraff eller legemlig straff eller er idømt bøter, er blitt av-sindig eller er falt i en alvorlig sykdom, eller når fullbyrdelsen ikke ville kunne innrettes i overensstemmelse med straffens øyemed. Likeledes utsettes fullbyrdelsen av frihetsstraff overfor en kvinne, som har født i de siste 6 uker, og i alminnelighet også overfor en kvinne, som gir sitt barn die, såfremt der ikke er hengått 9 måneder etter barnets fødsel.

Hvor fullbyrdelsen ville forvalde den domfelte eller noen av dennes pårørende alvorlige utenfor straffens øyemed liggende, og ikke av denne med nødvendighet følgende onder, kan en utsettelse likeledes besluttes.» — (Tilsv. regler for varetekt).

Altså: utsettelse må finne sted i de tilfeller som er nevnt i paragrafens første del, nemlig ved:

1. svangerskap m. v.
2. sinnsykdom,
3. alvorlig sykdom
4. når fullbyrdelsen ikke ville kunne innrettes i overensstemmelse med straffens øyemed.

bevirke fullbyrdelsen avbrutt, navnlig når der handles om en sykdom, som kan forutsettes å ville være den hele straffetid eller en større del av denne.»

Ovennevnte bestemmelser — gitt for å verne om menneskeliv — må innskjerpes og etterleves om man ikke ønsker å volde unødige ulykker i år framover, både for individer og for samfunnet.

«8. MAI»

Av aksjekapitalen som er satt til minimum 50,000 kroner, er nå tegnet 34,700 kroner.

Det mangler 15,300 kroner som utgjør 306 aksjer a 50 kroner.

La oss nå dette mål nå på noen dager, ved å ta en god sluttspurt I nr. 2, som kommer om vel en uke, gir vi ny melding.

For aksjeinnbyrderne

NILS VIKDAL

Dr. Thrane burde ikke vært suspendert

Ved Oslo byrett er avsagt dom hvorved Staten ble frifunnet for krav på erstatning fra Drammens-legen Johannes Th r a n e i anledning av at han i 1945 var suspendert i 1½ måned på grunn av medlemskap i NS.

I domspremissene heter det bl. a.:

Saksøkeren må derfor gis medhold i at det var uriktig at han ble suspendert. Retten finner imidlertid ikke dette tilstrekkelig til å pålegge det offentlige erstatningsansvar. Det er i dette forhold ikke tilstrekkelig at der objektivt sett er grepet feil og at saksøkeren som følge herav er tilføydd et økonomisk tap, hvilket siste retten også antar. Retten mener at det for erstatningsplikt må finnes at vedkommende offentlige tjenestemann personlig må kunne klandres for sin avgjørelse. Retten har ikke kunnet finne at der i dette stykke er noe å bebreide de myndigheter som hadde suspensjons-speramålet til avgjørelse.

Oslo byrett finner det altså i orden at en mann med urette blir påført økonomisk tap av samfunnet. Dette standpunkt hører ikke hjemme i en rettsstat.

Videre heter det i premissene: Det kan etter disse opplysninger

En kan si at det er for sent nå. Bitterheten er så dyp, de sårene som er slått så uheldelige, at det ikke lenger nytter. Men det får nå stå sin prøve. Rettsoppjøret har snart vart i fem år, og det er på høy tid å tanke på å bygge bru over den kløften som har dannet seg. Vi for vårt vedkommende vil slutte oss til ønsket om fullstendig amnesti. Når vi gjør det, tror vi å gi uttrykk for en meget utbredt oppfatning, ikke bare i kristelige kretser, men videre utover i folket. Tiden til forsoning og tilgivelse bør nå være inne.

INGEN AMNESTILOV

Morgenbladet har bedt justisminister Gundersen om en uttalelse til henstillingen fra de kristne ledere:

— Jeg vet ikke riktig hva det menes med henstillingen om å gjøre full bruk av adgangen til benådning av dem som er dømt for politiske forbrytelser under okkupasjonen, sier statsråden. Jeg forstår heller ikke hvor man vil at grensen skal trekkes mellom landssvikforbrytelse av «kriminell» karakter og av annen karakter. Men hvis meningen er at Regjeringen skulle forsøke å trekke en slik grense, for deretter å benåde under ett alle dem hvis forbrytelser ikke er av «kriminell» karakter, så er det klart at en slik foranstaltning bare kunne treffes i form av en amnestilov. Regjeringen kommer ikke til å fremme forslag om en slik lov.

Jeg finner det imidlertid riktig å legge til at noen skjematisk skillelinje mellom torturister og angivere på den ene siden og de andre fangene på den andre siden vil man ikke trekke (når det gjelder benådnings). Når det gjelder nazister som satt i ledende stillinger under krigen som så og visste hva som foregikk og som bærer det tyngste moralske

ikke klandres at saksøkeren kom med blant de 105 leger som ble suspendert ved rundskrivelsen av 25. juli 1945.

Retten uttalte at det var liten foranledning for Thrane å reise sak om erstatning når han slapp med å miste praksisretten i 1½ måned, særlig når det erindres at han selv ved egen handling, nemlig ved medlemskapet, har gitt den ytre foranledning til de forholdsregler som har vært rettet mot ham. Denne ulempe synes å måtte kunne tales når han selv frivillig i en kritisk tid har gjort seg til medlem av et forræderparti.

Dette må vel sies å være typisk krisejus. Når domstolen ikke har argumenter nok for sin doms- slutning, bruker den altså skjeldsord.

nye ansa, men norsk. På den annen side må en vel si at Forsvarsdepartementets forslag ikke er noe overlit skritt, de ni år som er gått skulle tyde på moden overveelse.

Det må sikkert ligge atskillig ettertanke bak, selvom misfornøyede hevder at de som oppholdt seg i bakerste linje under bomberegnet, har vært i forreste skyttergrav under dekorasjons regnet.

SONING OG FORSONING

Straff er et nødvendig onde, det er så, skriver fengselsprest Andersen videre. Men så skal den heller ikke brukes lenger og i videre utstrekning enn nødvendig. Alt i alt må en sikkert om den strengt generalpreventive virkning av straffen her kunne si at den er betydelig overdrevet. Jeg tror de fleste vil måtte erkjenne at en vedvarende bevisst ofring av menneskelykke i stor stil og til og med etter skjematisk dommer — iallfall ikke kan virke folkeoppdragende. Personlig er jeg ikke i tvil om at det store flertalls oppfatning er at tiden er inne til en samfunns-gagnlig forsoning:

Likst sikkert som det er at vondt skaper vondt, like så sikkert er det at det gode skaper det som godt er. Like så sikkert som det er at en vedvarende soning vil føre til ubotelig skade for dem som rammes og for samfunnet, like så sikkert er det at en omfattende forsoning vil føre til det gode for samfunnet, bidra til å spre menneskelykke i tusener av hjem, utjevne motsetninger som virker skadelige på samfunnslivet, samle alle gode krefter om felles og avgjørende mål og oppdra folket til samfølelse i en tid da dette i særlig grad trenges. Men det må komme før det er for sent.

«Vårt Land» 28. des. 1949.

RETTSOPPGJØRETS SKYGGESIDER

Mer enn fire og et halvt år er gått siden frigjøringen, og rettskvernene maler fremdeles. Fengselsprest Th. Andersen finner det i en kronikk i Aftenposten nødvendig å gi uttrykk for en alvorlig advarsel mot den store sum av menneskelig lidelse som det forvolder. Mange er de ekteskap som er gått overstyr ved de årelange atskillelsene mellom ektefolk og fedre og barn. Den som i kraft av sin stilling må følge med, føler lidelsen og ulykkene som overveldende. Og fengselspresten spør om det i det hele tatt kan tjene til det gode for samfunnet at soningen fortsetter som hittil?

Påkjenningen, vanskeligheten og byrdene vokser fra dag til dag. Alt dette vonde skaper en sorg og bit-

ning til andre lands mål, eller hver ideologi må kjempe for sine verdier i motsetning til andre ideologier. En ting er alle enige om, at sitt-hjem og sitt fedreland må alle forsvare mot fiender. Men lenger går ikke enighet. Det kan være stor meningsforskjell når det f. eks. gjelder måten å vinne tilbake den tapte frihet. Og det kan være enda større meningsforskjell når det gjelder ideologier, teorier for ordningen av samfunnene. Stort sett er ideologiene meget ensidige. Enten betones bare den personlige frihet, slik at karikaturen blir egoisme på bekostning av hele folkelag som forkommer i fattigdom og nedverdiggelse. Eller likheten betones så sterkt, at den individuelle frihet forsvinner. Forskjell i tankegang blir tatt som motsetningsforhold og blir til fiendskap istedenfor til samarbeid. Den geniale tanke som ble kastet ut for 1½ hundre år siden: «frihet, likhet og brorskap» er ikke blitt realisert. Sammenhengen ble brutt fordi brorskapet ikke ble påaktet. Og brorskapet vil si både samkjensle og samarbeid mot et felles mål. Hvis en skal lete etter om menneskeheten virkelig har et felles mål, så må

terhet som kan vokse til forherdelse, en håpløshet som svekker initiativ og tiltaklyst. Hos dem som blir sittende inne, kan avsondringen fra det normale liv gi dem en følelse av livsudugelighet av overflodighet. Og hos dem som er ute vokser følelsen av å være satt utenfor samfunnet, en følelse som igjen kan avføde og befeste en skjev innstilling til samfunnet selv .... Noen vil kanskje til dette si at det er nå engang en uunngåelig følge av straffen at hjemmene blir splittet og at familiene må lide. Men til dette er der flere ting å svare.

.... De som kjenner dem vet og kan bekrefte, at om de har forbrutt seg mot loven, så er de ikke forbrytere i vanlig forstand. De vet at mange av dem, om de handlet galt, om de handlet i strid med loven, så gjorde de det ut fra sin oppfatning om hva som var det riktige i den høst ekstraordnære situasjon som landet befant seg i. Også her kan jeg henviser til den artikkel av professor Andenæs, hvor han på side 453 gir uttrykk for at de politiske forbrytelser, som også omfatter landsforræderi, ofte er foretatt ut fra moralsk høyverdige motiver. — Det samme har også mange av dommerne slått fast.

hverandres menneskeverd, og hat .Det er selve livsinstillingen som er det avgjørende for menneskeslektens historie, for dens evne til å bygge sine hjem og samfunn.

Og her er det kristendommen setter inn med sitt mål og sin livskraft. Målet, det store, er Guds rike. Kraften er Guds kraft, slik som Kristus virkelig gjorde den. En menneskekjærlighet uten grenser. Et syn på hvert enkelt menneskes uendelige verdi. En levende kraft som skal gjennomsyre hele menneskeheten.

Den kristne innstilling er også mere intelligent enn gjengs oppfatning, idet den forstår å sjeldne mellom det enkelte menneskes absolutte verd og de forskjellige gode eller onde krefter som mennesker benytter i sin livsførsel. Derfor kan den kristne samtidig elske sine fiender og bekjempe det som er ondt og galt.

I Frankrike har endel kristne forsøkt å finne en praktisk løsning på konflikten mellom forarget reaksjon mot krigens onder og kristen kjærlighet til fiender. De har ikke gått utenom bøygen, men tatt problemet fatt. Disse kristne startet en bevegelse «Pax-Christi», og tanken har slått rot i mange land og bygget bro fra land til land. Karakteristisk for denne bevegelse er, at den bygger på bønn, forbindelsen mellom Gud og mennesker. «Den som ber, kjenner intet hat.» «Alle politiske motsetninger forstummer, når det bes i fellesskap.» «Et menneske som vet hva sann nestekjærlighet er, Hvis bønner er samtaler med Gud, kan overhodet ikke beskjettige seg med å tenke på hvordan naboen i framtiden skal kunne føres ut i elendighet.» — Noe tilsvarende er bevegelsen «Moralsk opprustning», opprinnelig utgått fra England. Den søker også på kristent grunnlag å bygge bro mellom mennesker, selv om de står i motsetningsforhold til hverandre, selv om det er sosialt, politisk eller nasjonalt fiendskap. Men her i det kalde nord, her har vi stabil istid. Nu på 10. året ligger isbreen like fast, temperaturen er under frysepunktet.

I alle andre land er det lykkedes bedre å slå bro over kløften innen folkene, i Norge er det blitt en dyp avgrunn. Men hele folket lider under det, her skapes

«8. MAI»

Kristiansund N.

Box 41

Kontor: Fløyveien 25

Utgiver og redaktør
Nils VikdalForretningsfører
Per Kvendbø

Telefon 1330

Abonnementspris kr. 12.— pr. år

Hjertet og hjernen.

På terskelen til det nye år ønsker vi vel møtt — alle venner og dem, som har vært og er under forfølgelse for sin politiske overbevisning, og alle våre motstandere, som har kjempet med blanke våpen. De andre lar vi foreløpig gå sine egne veier, for tiden arbeider for oss.

Det har hendt meget, siden vi sist hadde våre venner i tale. 150 av «landssvikfangene» er blitt benådet og sluppet ut av konsentrasjonsleirene. De dertil innrettede myndigheter iler med å forsikre, at det ikke er tale om noe amnesti, men benådnings etterat hvert enkelt tilfelle er «prøvd». La oss imidlertid ikke glemme, at ennå er det 570 kvinner og menn innenfor murene — fem hundre og sytti, hvorav de fleste er rene politiske fanger, dømt etter London-regjeringens parole, dømt av et rettsapparat med sand i maskinen, slik at det nå begynner å slå gnister både her og der.

Samtidig med benådningsene har en rekke kristne ledere med biskop Kristian Schjelderup i spissen — herrerne Breggrav og Fjellbu er ikke med — rettet en henvendelse til regjeringen om «amnesti for landssvikene». De mener, at tiden nå er inne til å

stiller for store krav. Men det hele kan sammenfattes i kravet om anerkjennelse av at der her er begått en blodig urett, som må gjøres god igjen. Da vil alt det andre komme av seg selv. Og denne erkjennelse vokser for hver dag tross enkelte blaff av hat og hevnlust blant dem, som i dag er trengt opp i kroken og ikke vet sin arme råd. Det nytter nemlig ikke i lengden å holde almenheten i ekstase for en slett stak. Vi minnes, hva Emile Zola skrev i Le Figaro midt under den verste opphisselse i Dreufus-saken for et halvt hundre år siden: «Sannheten er på marsj, og ingen ting vil kunne stoppe den». Ja, sannheten er på marsj. I årevis har vi vært hindret i å rope den ut for folket, men nå begynner den å sive ut i alle kroker og kroker i samfunnsbygningen, og mer vil komme etterhvert — vær viss på det. Ikke i hevn og hat, men for å få den nødvendige rengjøring slik at det nødvendige rengjøring slik at det landet.

Det er på denne bakgrunn, at Forbundet for Sosial Oppreisning har begynt sin virksomhet. Denne virksomhet foregår i dagens fulle lys og på lovens grunn, og etterhvert som forbundets oppgave og virksomhet er

FORSPILLET TIL TRAGEDIEN I 1940

På landsmøtet 1919 var det et mindretall på ca. 60 mann med Magnus Nilssen og Sverre Iversen i spissen som var mot å gå til Moskva. Disse, de såkalte høyre-sosialistene, brøt snart etter ut av partiet og laget i 1921 sin egen organisasjon, Norges sosialdemokratiske parti.

Ved stortingsvalget 1921 fikk arbeiderpartiet 29 representanter og sosialistene 8. Ved neste valg, i 1924 da moskvakommunistene også var gått ut, ble mandatfordelingen på de stridende grupper: 24 av arbeiderpartiet, 8 sosialister og 6 kommunister.

Denne spalting i grupper med megen indre kiv var partimessig sett mindre bra, og spørsmålet om en samling av de spredte horder hadde vært oppe flere ganger. Men der var leie båer i farvannet. Kommunistpartiet beholdt på moskvatesene og morgendagens revolusjon. Arbeiderpartiet var også revolusjonært og arbeidet for proletariatets diktatur, men lederne i det kunne bare ikke fordra moskvakommunistene. Sosialistene mente at veien fram måtte gå gjennom folkeflertall.

Likevel kom det i januar 1927 til en samling mellom de to siste grupper. Vanskene med et felles prinsipp-program lot seg riktignok ikke løse, samlingsmøtet vedtok bare et uklart kompromissom var tøyelig nok til å dekke over kløften.

De to således forente partier skulle stå utenfor de eksisterende internasjonale. I det brevet som arbeiderpartiet i medfør av dette vilkår skrev til det revolusjonære byrå i Paris, heter det: Motta, kamerater, vår forsikring om at denne samling av det norske proletariatets kretter ikke for oss betyr en oppgivelse av klassekampen, av den revolusjonære sosialismes linje. — Nå som før føler vi oss helt solidarisk med dere i arbeidet for verdensproletariatets samling omkring den revolusjonære sosialismes prinsipp.

Moskvakommunistene gikk ikke med i samlingsen, hverken da eller siden. Men dette parti så nå ut til å være en synkende

Gerhardsen, som sammen med et par andre i november 1927 atter var blitt dømt, denne gang for oppfordring til tjueri, sloppet løs av fengslet.

XII

Om arbeiderpartienes strev i 1920-årene skal vi her ta med noen vitnemål fra Stortingets forhandlinger.

I 1923 og 1924 foreslo disse partiene alle militærutgifter redusert slik at de bare dekket utgifter som var bundet ved lov eller reglement. Forslagene ble nedstemt.

Aret etter gikk de videre. Nå var avrustningseksperten Fr. Monsen blitt medlem av militærkomiteen, og nå gikk forslaget ut på hel avrustning, subsidiært at regjeringen skulle forberede og snarest mulig legge fram forslag om nedlegging av vårt militærstell.

I den forsterkede militærkomitee som satt sammen vinterhalvåret 1926—27 for å ta standpunkt til framlegg vi kommer til seinere om ny forsvarsordning, finner vi atter herr Monsen som nå sammen med Olsen-Hagen og Thorvik la fram dette forslag:

Vernepliktsloven av 19/7 1910 med forandringer av 20/8 1915 og 14. august 1918 oppheves.

Samtlige befestningsanlegg nedlegges.

Det materielle for hær og marine som frigjøres ved avrustningen, overføres til andre offentlige virksomheter, eller selges.

Av kontorsjef Peder Woxholt

Militære verfter, fabrikker, verksteder, laboratorier m. v. overgår til sivil virksomhet eller avvikles.

Militærvesenets administrative organer og den militære skolevirksomhet avvikles.

Det personale som ved avrustningen overflødiggjøres, overføres til annen beskjeftigelse eller holdes skadesløs av det offentlige.

Et oppsyn til bevoktning av vårt sjøterritorium m. v. opprettes.

Regjeringen anmodes om å framkomme med de nødvendige forslag til beslutninger som følger av dette vedtak*)

Det var slik arbeiderpartiet ville ha det. For å få lagt alt til rette for statsomveltning og klasseskiftet skulle vi legge vårt land helt åpent for invasjon. Og dette parti er det som nå etter okkupasjonen med folkets sanksjon er satt i høysetet!

Da arbeiderpartiet så etter spesielt kongelig initiativ laget sin fjorten dagers regjering, ble det som før nevnt etter forslag av Monsen satt fram kgl. proposisjon om en avrustningskomisjon. Denne proposisjon ble riktig nok tilbakekalt av den følgende regjering Mowinckel, men derfor er skampletten på arbeiderpartiet ikke mindre.

Vi skal seinere se at arbeiderpartiet fulgte sin avrustningslinje til langt ut i 1930-årene, og da karene til slutt så smått kom til andre resultater, var det fordi

Monsen er vel den mann på *) Innst. S. nr. 2 for 1927.

de følte sitt parti, seg selv og utsiktene til å få etablert eget diktatur truet.

Stortinget som har drevet det lengst i nedbrytingen av forsvarret, Generalkrigskommissær Alf Mjøen har gitt ham denne åpne attesten: «Som militærkomiteens formann i fjorten år hadde jeg til stadighet kamper med Monsen, Olsen-Hagen m. fl. Men Monsen var den strideste. Han var i utpreget grad det brukne geværs drabant».

Han, Monsen, kom på Stortinget i 1922, valgt fra byene i Hedmark og Opland fylker. Da arbeiderpartiet sprakk i 1923 og skilte ut kommunistene fulgte han de siste som dengang var de sterkeste i hans valgkrets, og som sjonglerrende moskvakommunist ble han gjenvalgt i 1924. Men i 1927, etter samlingsen og da valgvingen hadde snudd seg, gikk han med i samlingsen og ble «forsvarsminister» i Hornsruds fjorten dagers regjering.

I 1928 sendte arbeiderpartiet og ungdomsfylkingen ut en brosjyre med denne lovende tittel: «Sannheten om militærvesenet». Av forsvarsministeren i arbeiderregjeringen Fr. Monsen. — Av dette skamløse skrift, som har spillet en stor rolle i vår forsvarspolitik, torde det være nok her å ta med et par sitater:

Sammen med Statens øvrige maktmidler, de borgerlige lover, domstolene og fengslene er det militærvesenets oppgave å slå ned et hvert forsøk på å omstyrte den kapitalistiske samfunnsorden eller forandre den i strid med den herskende klasses interesser. Det er «forsvarets» egentligste og viktigste oppgave.

Derfor altså, fordi militærstellet var en hindring for arbeiderpartiets høyforræderske planer om statsomveltning, måtte det vekk. Samstundes skulle så arbeiderne forberede seg på borgerkrigen:

Arbeiderklassens standpunkt er klart: Skal veien fram til et sosialistisk samfunn gå gjennom kamp med våpen i hånd, må arbeiderklassen i tide sørge for å ha de organisasjoner og de maktmidler som er nødvendige.

Det er forsvarsministeren i Kongens råd som skriver slikt!

Kristne ledere går inn for amnesti

Henstilling til regjeringen

En rekke kristne ledere har sendt en henvendelse til regjeringen hvor det bl. a. heter:

Rettsoppgjøret nærmer seg avslutningen. Henimot fem år er gått siden det begynte ved frigjøringen. Ingen

skilt fra hverandre, er en utstrakt hånd fra bror til bror. Vi mener tiden er inne til gjensidig forsoning og tilgivelse. Vi kjenner oss forpliktet til å be om dette i den kristne kjærlighets navn. Vi ber våre myndigheter snarest

Biskop Kristian Schjelderup i spissen — herrene Breggrav og Fjellbu er ikke med — rett et henvendelse til regjeringen om «amnesti for landssvikene». De mener, at tiden nå er inne til å gjøre full bruk av adgangen til benådning av dem, som er dømt for politiske forbrytelser under okkupasjonen, og at det er i samfunnets interesser snarest mulig å vinne disse våre landsmenn til bake. «Det eneste som kan forene landsmenn, som under okkupasjonen ble skilt fra hverandre, er en utstrakt hånd fra bror til bror. Vi mener at tiden er inne til gjensidig forsoning og tilgivelse».

Vi takker for dette velmente tiltak, men vi vil på de forfulgte, de dømtes og de ennå innesperredes vegne understreke, at det er ikke amnesti vi vil ha, men full og erkjent oppreisning. Først og fremst må alle ennå innesperrede politiske fanger gis fri og i rekkefølgen må de gamle og de mange syke og sjelelig nedbrutte gå foran, dernest en gjennomgripende revisjon av hele rettsoppjøret, opphevelse av rettighetstapene, utslettelse av fangeregistret, gjeninnsettelse i de lovlige stillinger og økonomisk oppgjør for dem, som er skadelidende. På disse vilkår vil en velment broderhånd bli motatt med glede og anerkjennelse. Enkelte vil kanskje si, at vi

Det er på denne bakgrunn, at Forbundet for Sosial Oppreisning har begynt sin virksomhet. Denne virksomhet foregår i dagens fulle lys og på lovens grunn, og etterhvert som forbundets oppgave og virksomhet er blitt kjent, har det fått en overveldende tilslutning av ung og gammel, ikke bare av dem som direkte er rammet av rettssvikoppjøret, men av vide kretser som nå vil ha en ende på elendigheten.

Selvsagt er det noen, som er blitt sagt er det noen, som er blitt skremt til taushet og uvirksomhet, andre som har glemt felleskapets forpliktelser og ruger over restene av sin mammon, og atter andre som enkeltvis lar seg «sile av», men de får komme når de kan og faren er over. De hefter oss ikke på veien, for nå er det medvind.

På terskelen til det nye år, til det nye halvsekel, til rakettalderen sier vi igjen vel møtt. Halvhundre år i dårskapens tegn er tilende. Skal vi ikke nå kunne møtes til en ny tidsalder, hvor lidenskapene kommer under kontroll, hvor hat og begjær beherskes? Vi har alle muligheter, teknikkens triumf og åndens forskertrang. Men spørsmålet er, om hjertet er hjernen jevnbyrdig og om vår verden skal kunne bli et sted, hvor det er godt for menneskene å bo.

«Politifullmektig Bang»

«Med bøter straffes den, som i strid med lov antar noe navn», heter det i straffelovens paragraf 337. Forseelsen påtales av det offentlige. Når nå politiet i strid med navneloven av 9. februar 1923 utstyrer herr Somdalen med navnet Bang, så har vedkommende statsadvokat å sette vedkommende politi under tiltale. Vi får fereløbig avvente, hva vedkommende statsadvokat vil foreta seg forsåvidt, eller om han i overensstemmende med praksis i slike ubehagelige spørsmål vil finne, at intet offentlig hensyn krever påtale. På grunn av bevisets stilling kan han ikke unnlate påtale, da jo det er fullt på det rene. Men saken har også en annen

side, for Bang er et rettsbeskyttet familienavn, som neppe den norske slekt Bang vil finne seg i at politiet disponerer over som dekknavn på provokatører. Det kan bli ganske interesseant å se hva den norske slekt Bang kommer til å foreta seg i denne anledning. Antakelig vil den reagere på samme måte, som enhver annen norsk slekt med pietet for sitt slektsnavn ville reagere i et lignende tilfelle og verge sitt slektsnavn mot å bli benyttet som dekknavn av forbrytere med eller uten initiativ og assistanse av politiet. Men forøvrigt er enhver norsk slekt med rettsbeskyttet familienavn interessert i at det passerte ikke går upåttalt hen

darisk med dere i arbeidet for verdensproletariatets samling omkring den revolusjonære sosialismes prinsipper.

Moskvakommunistene gikk ikke med i samlingen, hverken da eller siden. Men dette parti så nå ut til å være en synkende skute som rotterne forlot etter hvert. Mellom dem som til slutt hoppet over var Emil Stang.

Ved stortingsvalget 1927 fikk arbeiderpartiet, som nå altså også omfattet sosialistene, 59 representanter, høyre 31, venstre 31, bondepartiet 26 og kommunistene 3, de borgerlige partier således tilsammen 88 mot arbeiderpartienes 62. Høyre som satt med regjeringsmakten da var gått tilbake med det største tall representanter, fra 54 til 31, og da stortinget trådte sammen, demisjonerte derfor regjeringen Lykke.

Men nå hendte noe utenfor det vanlige: mot sin regjerings råd vendte Kongen seg til arbeiderpartiet og ga dette i oppdrag å danne regjering. Det er visst første og eneste gang i hele tiden fra 1905 til 1940 at kong Haakon har tatt en beslutning i en politisk sak uten å følge råd fra ansvarlige politikere. Forfatningsmessig må et slikt personlig inngrep fra kongens side være en meget tvilsom sak. Det er fastslått i Grunnloven at Kongen selv ikke kan trekkes til ansvar for sine handlinger, og når han da opptrer uten råd av ansvarlige statsråder, er det ingen som bærer ansvaret for hans handlinger.

Så ble da regjeringens Hornsrud utnevnt 27. januar 1928 med Fr. Monsen til «forsvarsminister». I sin hilsingstale til stortinget sa denne regjering:

Dessuten vil regjeringen foreslå alle årets våpenøvelser sløyfet og andre besparelser på militærbudsjettet, samt forberede full avvepning.

Nå, regjeringen Hornsrud fikk en kort levetid, fra 28/1 til 15/2 samme år, men den fikk da utrettet en del. Etter forslag fra «forsvarsminister» Monsen ble det satt fram proposisjon om en kommisjon som skulle legge til rette den videre framgang i nedlegging av vårt forsvar. Dessuten ble vår mangfoldige venn og seinere statsminister Einar

slik at de ikke neste gang politiet måtte ha bruk for et dekknavn, ser sitt eget familienavn benyttet som sådant.

Oslo, 19. desember 1949.

Gustav Heber.

Henstilling til regjeringen

En rekke kristne ledere har sendt en henvendelse til regjeringen hvor det bl. a. heter:

Rettsoppjøret nærmer seg avslutningen. Henimot fem år er gått siden det begynte ved frigjøringen. Ingen vil nekte at et oppgjør den gang var nødvendig, men vi kan heller ikke lukke øynene for at rettsoppjøret i disse år har kastet mørke skygger inn over vårt folks liv. Sårerne som satt igjen etter en fem års krig og okkupasjon må leges. Det er ennå ikke skjedd. A bidra til dette ser vi idag som en av våre største kristenplikter.

Skrift i riktig retning er fra samfunnets side tatt ved bestemmelsen om halv soning av dommer under åtte år, og ved en utstrakt bruk av adgangen til individuell benådning. Vi mener at tiden nå er inne til å gjøre full bruk av adgangen til benådning av dem som er dømt for politiske forbrytelser under okkupasjonen.

Det eneste som kan forene landsmenn som under okkupasjonen ble

skilt fra hverandre, er en utstrakt hånd fra bror til bror. Vi mener tiden er inne til gjensidig forsoning og tilgivelse. Vi kjenner oss forpliktet til å be om dette i den kristne kjærlighets navn. Vi ber våre myndigheter snarest mulig om å forberede et amnesti for politiske forbrytelser under krigen. La femårsdagen for vår frigjøring finne et folk som har funnet sammen.

Henvendelsen er undertegnet av biskop Kristian Schjelderup, dr. Einar Lundby, Ludvig Hope, rektor Hans Høeg, generalsekr. i Norges Kristelige Ungdomsforb., Dagfinn Hauge, generalsekr. i Kinamisjonsforbundet, Tormod Vaagen, generalsekr. i Den Norske Sjømannsmisjon, Vilhelm Vilhelmsen, generalsekretær i Den Indre Sjømannsmisjon, O. Dahl-Goli, og generalsekretær i Finnemisjonen, Martin Tveter og generalsekretær Gustav Ballestad.

Jeg taler for de tause

Fengselsstyret hadde en redegjørelse i anledning min artikkel i Vårt Land (også «8. Mai»). Og denne redegjørelse ble jeg meget gla for, gla på deres vegne som ennå må friste tilværelsen innenfor piggråden på Bredtveit.

Når det i «Vårt Land» skrives at dømt NS benådes på løpende bånd er det mitt innerlige ønske og håp at dette båndet snart må nå frem også til de kvinnelige fangene. Og da ikke bare til benådning for dem som er så syke at de nødvendigvis må slippes ut, men også til dem som ennå ikke er kommet så langt ned i helbred. Jeg tenker da først og fremst på mødrene og jeg kan ikke kjenne meg rolig før disse er kommet hjem til barna sine. Så lenge har jeg hatt denne tragedie inn på livet av meg, at jeg kjenner det som en moralsk plikt å tale deres sak, inntil alle er i frihet. Det gjorde blant annet sterkt inntrykk på meg da en mor ifjor høst ble satt inn. Hun hadde 9 — ni — barn. Så søkte hun og fikk tillatelse til å sone en del av «straffen» i form av vann og brød, så hun kunne nå hjem til sine til jul. Og vann og brød er alt annet enn «en behagelig slankekur» som det er blitt sagt.

Jeg har forresten den tro at den nye direktør på Bredtveit vil prøve å rette på forholdene.

Med hensyn til den unge piken som ifølge Fengselsstyrets redegjørelse er erklært sinn syk, er det et spørsmål om det var nødvendig at det kom så langt som til sinn sykdom, før det kunne bli tale om løslatelse? Hvorfor ble hun ikke sluppet ut før, mens hun ennå kunne reddes? Jeg synes det er et forferdelig ansvar myndighetene har tatt på seg i denne saken.

Å ja, det er mange «hvorfor». Hvor mange av oss var det ikke som kom friske inn i fengslet og fikk vår helbred knekket der? Var det nødvendig? Nei, jeg vil helst ikke komme alt for meget inn på disse spørsmål. Sårerne er ennå for friske, de må få tid til å gro.

Det ble sagt — jeg vet ikke om det er riktig — at hvis man erklærte at man angret ville det være lettere å få benådning. Noen har vel kanskje også grepet til den utveien. Men hva med dem som ikke kan angre, fordi de ikke er seg bevisst at de har gjort noe galt? Skal de hykle en angre de ikke føler for å oppnå løslatelse? Er man ikke der ute på et skråplan som åpner for uhyggelige perspektiver? En ærlig angre kan man respektere, men blir angeren bare en redningsplanke man griper til for å komme ut av en vanskelig situasjon, er man på vei nedover og de er på samme bane, de som

Arbeiderklassens standpunkt er klart: Skal velen fram til et sosialistisk samfunn gå gjennom kamp med våpen i hånd, må arbeiderklassen i tide sørge for å ha de organisasjoner og de maktmidler som er nødvendige. Det er forsvarsministeren i Kongens råd som skriver slikt!

Milorg-sjef tiltalt for økonomisk landssvik

Fenrik E. Karlsson, Odda, som i 1945 stod fram som leder av Milorg i Odda og Hardanger, står som tiltalt for økonomisk landssvik ved Hardanger herredsrett.

Tiltalte arbeidet som oppsynsmann for et norsk entreprenørfirma, først på Sola og siden på Nordag-anlegget på Eitremnesset i Odda. Siden startet han Hardanger Sementvarefabrikk og utførte arbeider i Sauda og i den tyske marinen i Bergen.

Tiltalte og en rekke forsvarsvitner hevder at han drev dobbeltspill. Arbeidet for tyskerne var dekke for det «illegale» militære arbeidet.

Til våre abonnenter!

Når «8. Mai» idag kommer i endret format, skjer det for å kunne utnytte den papirstørrelse vi nå har på en bedre måte.

Utgiveren.

Husk dette!

Til alle som skriver til «8. Mai» gjør vi oppmerksom på følgende: All post i forbindelse med abonnement, annonser, bokbestillinger — og andre forespørsler av forretningsmessig art — må adresseres til

«8. Mai» ekspedisjon
Stoff og opplysninger om ting som ønskes omtalt i bladet, sendes til

«8. Mai» redaksjon.
«8. MAI»
Box 41 — Kristiansund N.

oppfordrer til dette. Jeg håper bare at det Fengselsstyret skriver om «individuell benådning» ikke har noen forbindelse med ovennevnte. Det bør man dog holde seg for god til.

Altså har man grunn til å håpe at alle de kvinnelige landsvikfangene — ja de mannlige med — snart blir satt i frihet.

Vi får se.

Olga Bjoner.

Refleksjoner

Professor Vladimir Krajina, som var en av lederne for den tsjekkoslaviske motstandsbevegelse, forteller ifølge UP., at den ga britene underretning om tyskernes invasjon i Norge ti dager før 9. april. Den kontakten som ga disse opplysninger, var oberst i Gestapos militære avdeling, Walter Thummel — en av Hitlers fortrolige. Meldingen ble sendt til London gjennom radio og gjennom diplomatiske kanaler over Sveits, og avsenderne fikk bekreftelse fra London på at de var kommet fram. — Dette forklarer noe av britenes opptreden i Nordsjøen, men hvor var så den norske legasjon i London og utenriksminister Koht? Er det ennå avgrunner av utenrikspolitisk mystisisme, som vi ikke kan lodde?

En dansk forsvarsmann meldte seg 9. april 1940 til marineministeriet for å stille seg til rådighet for sjøvernet. Den 16. april fikk han svar, at «under de nåværende forhold ikke vil bli bruk for Deres tjeneste». Dette svar er nu blitt kjent og har foranlediget, at skipskaptein A. Th. Johnsen skriver i bladet «Information» og sier, at ham bekjent var forholdet det, at regjeringen hadde sluttet overenskomst med besettelsesmakten, og han gjen tar det mange ganger tidligere fremsatte spørsmål: Er der utgitt opplysende skrifter om hvorledes sivilbefolkningen skal opp trede under en okkupasjon? Der er ikke kommet noe svar — akkurat som hos oss. Begge land er med i A-pakten og da kan man tenke seg resten selv. Sivilbefolkningen er bare brikker i spillet, og når de store gutta har innskipet seg for det fjerne Vesten, kan vi andre seile vår egen sjø, akkurat som forrige gang.

Den store tyske hærfører, von Manstein er av den britiske domstol i det besatte Tyskland dømt til 18 års fengsel. Britene forneker seg ikke, og der gis mangehånde forklaringer på dommen. Det ellers så fornuftige blad «In-

Milorg.sjef retter angrep -

(Forts. fra side 1)

drabanter i innbildt storhet og fullkommenhet fra sitt høye stadi i radio og presse utbasunert hvor rettferdig og på hvilket høyt moralsk nivå rettsoppgjøret er foregått. Det er sagt at løgneren kan lyve til han tror det selv. Skulle vi her i Norge få en passende hilsen i anledning rettferdigheten i rettsoppgjøret, ville vel et kondolansetelegram passe best.

JEG VET MEGET GODT

at det jeg har skrevet vil bli stemplet som uriktig eller endog løgn, og jeg skal derfor til bevis ta fram en sak som vil gjøre klart at det jeg overfor har skrevet er å betrakte som mild tale til redde barn i forhold til de alvorsord en i slike saker har både rett og plikt til å si voksne ansvarlige personer i norsk rettsvesen.

HVORDAN DET STAR TIL MED RETTFERDIGHETEN I VÅRT LANDS RETTSVESEN

når det gjelder det såkalte landsvikoppgjør, vil saken om Vegusdalruta A-S være et uomstyrtelig bevis.

I 1926 satte A. J. Engesland i gang bilrute Engesland—Kristiansand S. Som den dyktige og godt likte mann Engesland var, gikk denne bilrute meget godt. I 1932 kjøpte A. J. Engesland av Belland konsesjonen på bilruter Evje—Kristiansand S. for kr. 15 000. Der fulgte med i handelen noen dårlige biler, så prisen ble uhørt høy. Engesland opparbeidet denne rute så han i 1940 hadde 3 busser og 1 drosje. Som alle andre bilruter gikk A-S Vegusdalruta under hele krigen, og søkte ikke å tjenestegjøre for tyske interesser, hvilket er dokumentert under behandling av Engeslands sak i langmannsretten. Han er derfor ikke fradømt hverken konsesjonen eller retten til å drive sine nevnte bilruter.

Under krigen drev Engesland endel entreprenørvirksomhet for tyskerne under firma A. J. Engesland A-S, men bilruten var strengt adskilt herfra. For denne

A-S uten noen godtgjørelse til Engesland for opparbeidet goodwill. Kløcker fikk ordnet det slik at bussmateriellet tilhørende Vegusdalruta A-S ble rekvirert til fordel for Nils Belland, og i skrivelse av 19. mars 1946 pålegger Det Kongelige Samferdselsdepartement Vegusdalruta A-S å avstå til fordel for herr Nils Belland:

I — 2555 — Volvo buss 1939 mod., 23 sitteplasser.

I — 2664 — International buss 1935 mod., 20 sitteplasser.

Avståelsen kan om nødvendig gjennomføres ved hjelp av politiet.»

BELLAND OVERTOK NEVNTEN BUSSE

og en meget god verdifull drosje for tilsammen omkring kr. 11 000. Drosjebilen og den ene buss solgte Belland senere, men prisen han fikk for disse biler er ennå ukjent. Det mest påtakelige ved den hele svindel er, at den ene bussen etter å ha gått i trafikk over 3 år ble ved offentlig takst verdsatt til kr. 15 000. I 1946 overtar Belland 2 busser og en drosje med diverse annet for ca. kr. 11 000 og 3 år senere etter å ha gått i trafikk blir bare den ene av bussene offentlig taksert til kr. 15 000.

HVA SIER DE NORSKE MYNDIGHETER TIL DETTE

Synes de denslags trafikk er passende i rettsstaten Norge i midten av det tyvende århundre? Hvis myndighetene ikke er enig og mener at sådan adferd er ulovlig, hvorfor sørger de ikke da for saken opptatt til ny rettslig behandling snarest mulig, og lar den saksfører, som har begått ulovlighetene, bli trukket til ansvar og straffet for de forbryterske handlinger? Når en saksfører blir offentlig oppnevnt til bestyrer av et bo, så er vi vel i dette land ennå ikke sunket så dypt at det skal utøves den rene rampejustis overfor den som har vært medlem av NS eller som har arbeidet mer eller mindre for tyskerne under okkupa-

Rinnans rømning —

(Forts. fra side 1.)

«Den 5. desember slapp Øystein Johnsen ut. Ca. 11. desember har han et erende til Misjonshotellet. Der er Rinnan til stede, og da politimannen et øyeblikk forlater rummet blir Rinnan sittende igjen. Rinnan begynner så å samtale med kommunisten og vikler ut en plan om at nå skulle han klare å komme seg ut. Hvis bare Johnsen ville hjelpe ham bitte lite grann, med bil og dekningssted og slikt —»

«Rinnan måtte ha en bil ved Folkerestauranten en bestemt dag. Johnsen ble gjort klar at det ikke ville bli noen vanskeligheter for Rinnan å slippe ut. Han hadde sine forbindelser. Da Rinnan var kommet så langt i samtalen, sa han at

som en kvalm stinkende komposthaug av råtten selvgodhet, egoisme og hykleri. Disse som skal være rettens og moralens voktere i vårt land eier ikke en gang den lille smule ærlighet i livet at de kan si med Peer Gynt: Tenke det, ønske det, ville det med, men gjøre det — nei, det skjønner jeg ikke.

NAR ET MENNESKE HAR SONET SIN STRAFF

så skulle vel vedk. ha gjort opp sitt mellomværende med samfunnet, og et humant samfunns plikt skulle da være å hjelpe over vanskelighetene og til full likestilling. Slik som de tiltalte og straffede nå blir behandlet, skulle en helst tro at vi lever i den grå oldtid og ikke i et av verdens mest opplyste land i året 1949. Under krigen ble det jamret for den kroppslige tortur mange ble utsatt for, men skal vi være ærlige så må det nok innrømmes at det er verre i dag med den sjelelige tortur som tusener av de såkalte landssvikere må gjennomgå. Jeg vil igjen hen vise til hvordan A. J. Engesland er blitt og blir behandlet idet han er fradømt alt han eide og mer til, han er fraranet den levevei han gjennom 20 år hadde opparbeidet, Vegusdalruta A-S, som lagmannsretten etter

Johnsen skulle få høre nærmere fra ham om dag og klokkeslett —»

«Den 16. desember kom det et bud med brev til Johnsens bolig i Ila. Ikke et vanlig brev og med et ganske uvanlig postbud. Det var politimann Kjell Sørli fra Misjonshotellet som var brevbrøker for Rinnan.

Politimannen sier at Johnsen skal få ennå en beskjed fra Rinnan. Brevet fra Rinnan inneholdt en dekket beskjed om at bilen trengtes ved Folkerestauranten på en bestemt dag —»

«Overraskende, uten nærmere varsel, kommer Henry Rinnan juleaften kl. 18,10 til Hans Nissens gate hvor Johnsen bodde den gangen han ble arrestert av Rinnan og Gestapo. Johnsen hadde imidlertid flyttet, men Rinnan møtte hans bror, som var i gården på besøk hos sine foreldre. Han tok med seg Rinnan gjennom hele byen tilbake til strøket ved Misjonshotellet, i Drilveita, hvor han parkerte Rinnan mens han selv gikk inn og hentet sin bror. Den ene av brødrene sprang så til politikammeret til politimester Østerberg. Her klarla han i store trekk hva som hadde foregått og foreslo at noen av det ordinære politi skulle være med å foreta umiddelbar avhøring av Rinnan. Ja, han til og med anmodet Østerberg inntrengende om å ta et slikt forhør for å få klarlagt hvem som hadde vært Rinnans oppdragsgivere i provokasjonen. Men, antakelig etter trykk av folk fra landssvikavdelingen som var tilstede, ville ikke Østerberg ta saken på en slik effektiv måte.

Østerberg sendte ut en bil og hentet Rinnan i veita og overlot ham til landssvikavdelingen til de selvsamme personer som hadde satt provokasjonen i scene —»

«Og så slutter «Ny Tid» med følgende parantes:

(Husker vi ikke at avisene skrev at Rinnan ikke kunne forhøres på grunn av sin svakehet etter flukten. Han var så

Delte meninger.

SVENSK HILSEN TIL STALIN

Den svenske regjering har sendt Stalin følgende gratulasjonstelegram i anledning av 70 årsdagen:

Til presidenten for det russiske ministerråd, generalissimus Stalin, Moskva.

I anledning av Deres fødselsdag sender den svenske regjering sine beste lykønskninger.

Erlander, statsminister.

OFFISIELL NORSK HILSEN TIL STALIN

Statsminister Gerhardsen har sendt statsminister Stalin følgende telegram til hans 70 årsdag:

I anledning av Deres eksellensens syttiførsteårsdag har jeg den ære å sende dem mine varmeste lykønskninger. I erindringen om de offer som det norske folk og det sovjetiske folk i fellesskap brakte i den store kampen for frihet, sender jeg Dem mine og det norske folks beste ønsker for det sovjetiske folks fremgang og lykke og for den tradisjonelle vennskap mellom våre to land.

USA-HILSEN TIL STALIN

Mr. William C. Bullitt, ambassadør i Moskva, juli 1943:

«USA skulle helst ikke vente med å bruke atombomben for å stoppe Sovjet-imperialismens fornyede forbrytelser».

Kvinnelige Tysklandsfangers forning har sendt en anmodning til regjeringen om å ta opp i FN arbeidet for betryggende kontroll med konsentrasjonsleirer og fengsler i alle land og for at ikke noe menneske skal kunne berøves sin frihet uten etter lov og dom i samsvar med internasjonalt godkjente lover og regler.

Dette er en utmerket tanke, men vi er banke for, at det ikke er falt nevnte forning inn, at vårt land og dets makthavere sitter i glasshus.

En henvendelse til FN kan resultere i at Sovjets representant, som der selvsagt i første rekke siktes til, kan komme til å svare, at de gode nordmenn kan passe sine egne saker. For nu er det kommet så langt, at utlandet retter sitt søkelys mot Norge og alle de mishandlinger som har fun-

gang.

Den britiske domstol i det besatte Tyskland dømt til 18 års fengsel. Britene fornekte seg ikke, og der gis mangehånde forklaringer på dommen. Det ellers så fornuftige blad «Information» skriver således: «Alle disse ugjerninger ble naturligvis begått etter høyere ordre. Dette har som i så mange tidligere saker vært forsvarerens hovedpunkt. Den britiske advokat har enda sitert Montgomery: «Soldater må parere ordre, også når alle deres instinkter skriker etter å gjøre det motsatte». Dette prinsipp må enhver militærledelse og enhver regjering naturligvis holde fast ved. Det forhindrer ikke at der er situasjoner, hvor menneskeheten takker lydighetsnektene som befriere, ja i maktens store pyramidesystemer blir lydighetsnektelsen simpelthen den eneste vei frem i kampen mot masseslaveriet. I den nazistiske maktpyramide kunne det iøvrigt sies enklere. Det er ikke det, at en mann parerer ordre, vi fordømmer. Den første og avgjørende forbrytelse består i å akseptere en plasing så høyt på forbryterpyramiden, at man kan motta de store og forbryteriske ordrer. For denne akseptering har i alle fall vært frivillig».

Lydighetsnektere? Hva gjorde for eksempel den rømte Nygaardsvoldsregjering, da dens paroler ikke ble fulgt? Og når NS-folkene reddet landet fra ruin ved å overta den indre forvaltning på tross av hylene fra London, da var det «simpelthen den eneste vei fram i kampen mot masseslaveriet». Og lønnen ble von Mansteins, de seirende og deres etterplaprerer hevn.

Fra sin gylne trone i Vatikanet leste pave Pius XII julekvelde et budskap til alle verdens folk. I dette budskap fremholdt han at alle regjeringer vil handle i Det hellige års ånd, dersom de gir amnesti for politiske forbrytelser og opphever lovene om krigsforbrytelser. — Se, dette var noe for ham, som sitter i sin bispegård og ruger over Folkedommen over NS. Men han er taus. Før han går i seg selv, er der heller ikke bruk for noe budskap fra Hans Velærverdighet. Og det tar tid.

Husk kontingenten

kumentert under behandling av Engeslands sak i langmannsretten. Han er derfor ikke fradømt hverken konsesjonen eller retten til å drive sine nevnte bilruter.

Under krigen drev Engesland endel entreprenørvirksomhet for tyskerne under firma A. J. Engesland A-S, men bilruten var strengt adskilt herfra. For denne entreprenørvirksomhet ble Engesland i mai 1945 arrestert og senere dømt og straffet, og straffen er forlenget utsonet.

AVVIKLINGEN AV ENGESLANDS BO

under hans arrestasjon og straffutsoning er vel noe av det eendommeligste i norsk rettshistorie, og muligens det kan bli vanskelig nok å finne analoge tilfeller i hele verden. Da Engesland ble arrestert i mai 1945 ble o.r.sakfører S. H. Kløcker, Arendal, oppnevnt til tilsynsman for Engeslands diverse selskaper, også Vegusdalruta A-S. Uten å koniere med Engesland om noen ting begynte Kløcker straks å realisere Engeslands bo og oppløse hans forskjellige firmaer. Det mest påfallende er at Kløcker solgte ting som ikke tilhørte Engeslands bo, men var lånte ting som bevislig tilhørte andre. Toppen på herr o.r.sakfører Kløckers adferd under realiseringen av boet er vel at det var bare noen av ham utvalgte som fikk kjøpe Engeslands slektninger og venner som ville ha kjøpt en hel del etter priser og vilkår som andre kjøpere, fikk ikke kjøpe noe. Engeslands far fikk sogar ikke kjøpe tilbake de ting sønnen hadde lånt av ham.

SOM BESTYRER AV ENGESLANDS BO

bestyrte herr Kløcker også driften av Vegusdalruta. Denne bilrute hadde i alle år tidligere gått meget godt, og var i mai 1945 helt gjeldfri og hadde i bilter, garasjer og kontor i Kristiansand verdier for ca. 60—80000 kroner. Allerede i januar 1946 meddelte Kløcker både pr. telefon og brev til Vegdirektoratet at Vegusdalruta gikk med stadig underskudd og fortsettelse var uforsvarlig, så den måtte innstille driften fra 19. januar 1946. Noe virkelig regnskap for driften av bilruta har Engesland ikke blitt tilstillet tross mange krav derom. Dog kan det bevises at bilruta den hele tid gikk med overskudd.

O.r.sakfører Kløcker lot Nils Belland overta Vegusdalruta

til ansvar og straffet for de forbryteriske handlinger? Når en sakfører blir offentlig oppnevnt til bestyrer av et bo, så er vi vel i dette land ennå ikke sunket så dypt at det skal utøves den rene rampejustis overfor den som har vært medlem av NS eller som har arbeidet mer eller mindre for tyskerne under okkupasjonen.

OKKUPASJONEN OPPHØRTE 8. MAI 1945

og vi fikk fred. Nå er vi i slutten av 1949 og over 90 000 såkalte landssviksaker er ferdigbehandlet — foreløbig da, — og alle disse mennesker har sonet eller soner sin straff i dag. Både radio og presse har i disse årene vært spekket med skryt over hvor samvittighetsfullt og rettferdig dette rettsoppgjør er blitt avvirket, og ikke bare det men også særlig ærlig og human. Vi som under krigen hverken var NS eller søkte arbeide hos tyskerne — vi er også mange, og vi begynner nå å se grundig på det rettsoppgjør som har foregått i vårt land. Ved å følge nøye med hva der foregår har også vi gjort oss opp en bestemt mening om saken. Det resultat vi er kommet til er at den rettferdighetsglorie som rettsoppgjøret ble pyntet med, er skum på vannet og forsvinner etterhvert som bekken tørres. Den falske rettferdighetsglorie som så mange har dekket seg bak, forvandles nå til et mene tekel over hodet på dem som har dømt etter hatets og hevnløstens skumle lov.

UNDER KRIGEN HØRTE VI

en stadig fordømmelse over tyskerne og de få nordmenn som stillet seg til tyskerenes tjeneste med å utøve tortur og tyranni mot de arresterte nordmenn. Til i dag er det stadig dosert et høylydt skryt om rettferdighet og humanitet som er lagt for dagen i det store rettsoppgjør med de såkalte landssvikere. Dette skrytet blir også pyntet med tilsynelatende omsorg og moralsk bekymring for den oppvoksende slekt. Hvor meget av dette humane fromme snakk er omsatt i handling under rettsoppgjøret? Hva har disse storskrytende patrioter utøvet av human og barmhjertig dåd og offer for å hjelpe de ulykkelige tilbake til samfunnet og menneskelige rettigheter og velferd? Når vi skal bedømme tingene ut fra det vi daglig ser og opplever, så blir det hele

med den sjelelige tortur som tusener av de såkalte landssvikere må gjennomgå. Jeg vil igjen henvisse til hvordan A. J. Engesland er blitt og blir behandlet idet han er fradømt alt han eide og mer til, han er frarantet den levevei han gjennom 20 år hadde opparbeidet, Vegusdalruta A-S, som lagmannsretten etter grundige undersøkelser fant hadde ikke vært drevet som noen ulovlig virksomhet under krigen. Myndighetene vet om dette, men hva gjør så de samme «humane og rettferdige» myndigheter for at mannen kan få sin rett? Absolutt intet. De bare er tause og rolige og lar svindlere og ransmenn fortsatt gasse seg med det som tilhører andre. Det er den norske rettsstats humane, moralske og rettferdighetsbegreper i året 1949.

JEG VET AT DER VIL BLI FORETATT GRUNDIGE UNDERSØKELSER

om det er mulig å sette meg under tiltale og få meg straffet for denne artikkel, og jeg ønsker bare å få komme på tiltalebenken for dette, for da kan det bli en gunstig anledning til storrengjøring over hele linjen. I 1945 sio jeg straks til lyd for at det første vi burde gjøre var å foreta en storrengjøring innen den såkalte Hjemmefront, men det vil ingen høre på, og de som var sjefer i banden — ja jeg var selv med i denne bande under hele krigen — ble helt tause og ille til mote når jeg mente at det sømnet seg best for et ærlig kulturfolk å teie godt for vår egen dør før vi satte oss til dommere over andre.

SKAL DET BLI MULIG Å OPPRETTHOLDE RESPEKT

for norsk lov, den norske øvrighet og det norske rettsvesen, så er det på tide at det foretatte rettsoppgjør blir omgående tatt opp til grundig revisjon, og full oppreisning gitt til dem som er urett behandlet. Jeg har ikke i sinne å gi meg, før så skjer. På forhånd vil jeg også si fra at jeg er ikke skjelden og redd, så forsøk på å skremme eller true meg er bare bortkastet uleilighet som det skal være meg en fornøyelse å latterliggjøre. Jeg har heller ikke i denne artikkel sagt alt, for eventuelle tilfellers skyld har jeg spart noen virkningsfulle atombomber.

F. t. Treungen i oktober 1949.
Aasmund Raundalen.

lot ham til landssvikavdelingen til de selvsamme personer som hadde satt provokasjonen i scene — —

Og så slutter «Ny Tid» med følgende parantes: (Husker vi ikke at avisene skrev at Rinnan ikke kunne forhøres på grunn av sin svakelighet etter flukten. Han var så svak stakkar, at han måtte hvile før det ble tatt forhør av ham.)

Disse beskyldninger mot politiet i Trondheim dengang gikk hus forbi. I dag fortøner de seg litt anderledes, når en ser på det som er kommet opp andre steder. «Ny Tid»s beskyldninger mot Trondheims-politiet, og da særlig mot politimester Østerberg, er meget opsiktsvekkende. Ifølge «Ny Tid» viste han en unnfallden holdning når det gjaldt å få klarlagt hvem som hadde vært Rinnans oppdragsgivere og hvem som hadde hjulpet ham til å rømme. Avisen går så langt, at den antyder, at politimester Østerberg har vært utsatt for påtrykk av folk fra landssvikavdelingen om ikke å ta saken opp til etterforskning på en effektiv måte. Det eneste politimesteren gjorde, var at han hentet Rinnan og så overløt ham til landssvikavdelingen «til de selvsamme personer som hadde satt provokasjonen i scene.»

Tydeligere kan det ikke sies. Henry Rinnan som senere ble dødsdømt og skutt ble av landssvikpolitiet i Trondheim brukt som provokatør. Vi har også hørt at landssvikpolitiet brukte Rinnan til diverse oppdrag også utenfor Trondheim. Fra Somdalen-saken vet vi at politiet hadde lovt Somdalen å slippe ut av fengslet i 1947, for at han skulle vise større iver i sin provokasjonsvirksomhet.

Rinnan er skutt. Han fikk ikke anledning til å skrive sin rapport, og det er kanskje idag bra for politiet. Rinnan har opplagt vært for troskyldig og tatt politiets ord og løfter for god fisk. Hadde han derimot skrevet sitt «testamente» og latt det gått i dekning, hadde han ganske sikkert hatt en «gullgod» «livs-polise».

Det er ialfall en lett sak å få Rinnans budbærer, politimannen Kjell Sørli, til å fortelle hvem han gikk ærende for. En har lov til å anta at også han hadde andre oppdragsgivere enn Henry Rinnan.

Offentligheten har ialfall krav på at politiets bruk av Rinnan som provokatør blir klarlagt.

dets makthavere sitter i glasshus.

En henvendelse til FN kan resultere i at Sovjets representant, som der selvsagt i første rekke siktes til, kan komme til å svare, at de gode nordmenn kan passe sine egne saker. For nu er det kommet så langt, at utlandet retter sitt søkelys mot Norge og alle de mishandlinger som har funnet sted.

Regjeringen bør derfor betenke seg på å imøtekomme foreningens sikkert likeså velmente som nærsynte henvendelse. Først må den fele for sin egen dør, hvor uhumsketene nu begynner å hope seg opp. Vi sier med hensikt begynner, for det er bare begynnelsen.

Våkner samvittigheten?

Det er underlig å lese Dagbladet og Arbeiderbladet nå om dagen. Etter å ha hisset opp publikum og myndighetene mot «landssvikerne» i mer enn 4 år og ropt Halleluja til alle de verste overgrep som tenkes kunne, har avisene plutselig begynt å sadle om, pipa har så smått fått en annen lyd, kanskje de endelig forstår hvilken vei det bærer med all denne lovløshet og rettsfornektelse.

Dagbladet angriper til og med Justisguden, han som ble hevet til skyene for sin glimrende ledelse av «oppgjøret» som gikk så pent og pynteng for seg at det sto som et eksempel på rettsstat og kulturstat for all verdens beundrende nasjoner. Bladet skriver: Stig ned, Gundersen! Og det sier at alik som landssvikpolitiet har gått fram er «det ukjent i et rettsamfunn». Og om saken mot sjåfør Lie sier bladet: — Almenheten får et sterkt inntrykk av at justisministerens ord er slag i luften, og hans myndighet (vis a vis Transportarbeiderforbundet) uten spor av vekt.

Det er i det hele så kraftig kost som serveres mot rettsoppgjøret i heta-bladet, at noe må være på trappene, ett eller annet som får verkebylden til å sprekkle! Det gir endog plass for et kraftig innlegg vedr. saka mot Magg Andersen. Av dette innlegg får man et levende inntrykk på hvilke premiser våre rettsmyndigheter dømte folk til døden anno 1946!

Arbeiderbladet er ikke snauere. Det skriver: «Så snart oppjøret er ferdig må det gjøres mer for å jamne ut misforholdet mellom de første dommene og dommene nå. Profitørene har spekulert i dette omslag. Men det virker urimelig og urettferdig. Det blir da ikke lenger likhet for loven.»

Joda, man kommer seg.

Per.

LITT LIVSHISTORIE OG MERE

Det er skrevet, og ofte fortalt, at da okkupasjonen var fullbragt, var det ingen i dette land, som dermed forstod, at vi var i krig med Tyskland. Vi mente sikkert alle, at okkupasjonen var en aksjon Tyskland måtte gjøre for å seire, ikke for å erobre. Selve Stortingets medlemmer aksepterte med overveldende flertall i september 1940 en regjering med flere fra Nasjonal Samling — en umulighet dersom det hadde en tanke om landssvik i sitt sinn. Og da vi så fikk en Quisling-regjering, var det ikke etter stortingsmennesenes ønske, men det var da ingen som så dem som landssvikere! Og de fikk den almene støtte, som den eneste fraksjon der kunne dempe og forhandle med de overmodige tyskere.

Det var først da krigens gang bikket til gunst for de allierte, at pipen fikk en annen lyd. Nå var Norge plutselig i krig med Tyskland, og vi som trofast stod i NS., ble plutselig stemplet som landsforrædere! Og, så sant der finnes gnist tilbake av ærlighet, hos de som «dømte» oss, må de erkjenne dette.

Men så lenge har de vasset i løgn og bedrag, at de ser seg selv i overmotig lys med «nasjonal holdning»! Visstnok blir mange avkledd for tiden, men det er også nødvendig skal luften atter bli klar og ren. Jeg kjenner også et slikt tilfelle, hvor en total endring er på sin plass.

Norges Bondelags representantskap holdt møte i november 1940, hvor man skulle ta standpunkt til det statsbærende parti, Nasjonal Samling. Før møtet, hadde landbrukssekretær i Opland fylke Arne Thomle, på vegne av NS., og Asmund Enger, på vegne av Norges Bondelag et møte på Gjøvik, hvor de ble enige om en uttalelse, som skulle forelegges representantskapet i Norges Bondelag. Dette møte ble holdt en fredag og lørdag, med en lang og sterk diskusjon i den tallrike forsamling.

Og lørdag kl. 4.30 kom det til

Av Erling Bjørnson

Samling og Quisling-regjeringens bestrebelse for å gjennomføre et fritt og selvstendig Norge

Kan det overhode tenkes, at et slikt forslag ville fått en stemme, dersom her var antydning om landssvik? Det som vakte debatt var utelukkende den politiske nyordning Nasjonalsocialismen innebar. Vekk fra det usakkyndige demokrati og over til førerprinsippet, likeså berettiget kritikk over den tyske apparition Quisling-partiet alltid brukte. Og sterkt virket det på forsamlingen, at selveste Melbye var imot forslaget. Det knappe flertall brakte betenkeligheter, og et nytt møte ble tenkt holdt etter Melbyes ønske søndag, men det ble ikke noe av. De fleste måtte reise hjem.

Slik handlet og så de norske bønder høsten 1940. Her var hverken hat eller forfølgelse tilstede, det var en politisk sak, med stemmer for og imot. Med

gjensidig respekt og uten bitterhet.

Senere ble intet møte sammenkalt i Norges Bondelag før etter «frigjøringen», og da hadde hatets stemme fra London infisert de svake, mottakelige, skremte de mere immune og lokket de ærgjerrige. Og da krigens utfall så å si var avgjort, gjaldt det snarest mulig å finne en «Nasjonal holdning»!

En slik anledning viste seg et par dager før krigen opphørte i mai måned 1940. Jeg var formann i representantskapet for bladet «Nationen», og som vanlig innkalte jeg årsmøte i Grand Hotell. Det var atskillig nervøsiteten i luften. Tyskland tapte den ene posisjon etter den andre. Men saklisten hadde intet, som kunne bringe vårt møte ut av konseptene. Vi hadde hatt et veldig overskudd, ca. 180,000 kroner, og jeg hadde i ærens navn fått bladet til å gi et bidrag

på kr. 5000 til Presseklubben, et bidrag som alle andre litt større blad i Oslo gjorde.

Da jeg kom inn i møtet var allerede flere tilstede, og jeg merket snart, at det var en viss uro tilstede, særlig omkring styrets formann herr skogeier Asmund Enger. Og før enn selve møtet ble satt, fikk jeg vite, at styret ville fremsette forslag om, at jeg — E. B. personlig skulle gjøres ansvarlig for de 5000 kroner jeg fikk bladet til å yde Oslo Presseklubb. Her ble straks en forhåndsfektning. Er dette mulig, disse penger som var en æresgave, hvor jeg ikke ville at bøndernes blad skulle være ussel, stå tilbake for de andre. Det var blad som hadde gitt opptil 30,000 kroner. Jeg var mer enn forferdet. Stod jeg i en jacobinerklubb iblant sancoletter og ikke norske bønder? Ville de virkelig følge en slik æresløs aksjon, som her var satt i scene. Den gang virket det overveldende på meg, for jeg forstod ikke, at jeg skulle ofres for å skaffe et visst alibi for ehrene, særlig formannen i styret, herr skogeier Asmund Enger, som i sin tid var forslagsstiller om bøndernes samarbeide med NS.

Jeg lot det komme til votering, og det ble ikke mange stemmer som holdt ærens mål. Jeg tok min hatt og gikk, og det jeg følte var en forsmak for det som hendte ca. 8 dager etter, da jeg ble hentet og satt inn som «landssviker».

Den gang forstod jeg lite av dette. Anderledes idag!

Jeg kjente ikke til det undergravningsarbeidet, som ble ledet fra London. Den berømte hatets stemme, vek jeg unna, som den onde selv. Den krenket mitt nasjonale sinn. Og jeg kjente heller ikke til hjemmetrontens nærvarer eller de ordrer, den hadde til mishandling og arrestasjon av anderledes tenkende. Jeg tilhørte ikke de innvidde, men de som skulle forfølges for sin politiske holdning. Men frihetsdagens fullkommenheter, dagens svervile journalister, kviet seg

Ukens kronikk:

Rettferdighet.

Av hr.advokat Gustav Heber.

Kravet til menneskene om, at de skal være rettferdige, er et etisk krav, som sannsynligvis er eldre enn all religion. I den greske filosofi er det over 500 år eldre enn Bergprekenen. I China og andre asiatiske samfunn er det antagelig betydelig eldre enn i Occidenten. Blant jødene var det antagelig eldre enn blant Hellenere og i et hvert fall eldre enn kristendommen. Ikke noe folk har utformet dette krav til større fullkommenhet enn romerne. Muhamedanerne får kravet til rettferdighet innskjerpet gjennom Koranen, som forbyr dens Kadhier å bøye retten spesielt til fordel for den fattige. Frosta Lagtings lovmål hevder dette krav i formelen: «Med lov skal land bygges, og ikke med urett ødes» og der gives vel neppe noen europeisk lovbok yngre enn Romerretten, som ikke i den utstrekning dens forfattere formår det, søker å gjennomføre dette etiske krav blant menneskene på de territorier, den omfatter. Innen angelsaksiske nasjoner, som savner codifiserte lovbøker, er ikke kravet til menneskene om å være rettferdige mindre enn hos dem, som har slike lovbøker.

Kravet til menneskene om å være rettferdige har derfor til alle tider og alle steder vært universelt, helt fra den tid menneskene begynte å befatte seg med rettsregler. Om selve kravet foreligger derfor ingen dissens. — Noe ganske annet er de forskjellige menneskesamfunns evne til å imøtekomme og tilfredsstille dette krav. Her foreligger jo i tidenes løp kolossale utskielser, helt fra Sokrates tømte giftbegeter til middelalderens kjetterprosesser og hekseprosesser, hvilke siste hos oss rakk helt opp i begynnelsen av det 19. årh. — Men selv i Frankrike måtte Voltaire i det 18. årh. anvende hele sin mektige innflytelse for å skaffe et par franske familier oppreisning av de urettferdigheter, der var berømt mot dem.

en vel organisert klakk til alt, hva rettsoppgjørets håndlangere foretok seg. Med de tabu-førestillinger vi de siste 100 år og vel så det er blitt vaksinert eller rettere infisert i relasjon til Høyesterettsprejudikater, vil der være urettferdig å kritisere våre underdommere, fordi de ikke har maktet å frigjøre seg fra denne infeksjon, uansett hvor urettferdig de enn i de enkelte tilfelle måtte finne en dom å være, som fulgte prejudikatet. Mange av dem har vel rystet på hodet og med biskop Brask sagt: «Hertil er jeg nødt og tvunget», uten å smugle noen opplysning derom under rettsseget.

Med hensyn til våre juridiske professorer og andre framstående jurister samt våre praktiserende sakførere så er jo endel kritikk fra det hold sluppet igjen nom pressesensuren, spesielt i form av brosjyrer på eget forlag. De av dem, som har sagt fra i tide, eller som ikke har hatt anledning dertil, kan rettferdig bedømt ikke ansees som kompromitterede ved det passerte, men de vil ikke unngå følgerne av at dette skandaløse rettsoppgjør i sin helhet vil virke kompromitterende likeoverfor enhver norsk jurist eller samlet likeoverfor den samlede norske juriststand. For når noe slikt som dette rettsoppgjør kan overhodet passere, må vi med rette finne oss i å bli betraktet som en i juridisk henseende mindreverdige nasjon. — Denne berettigede forakt vil være jevnt stigende etter, hvor lenge det varer, før våre forskjellige juridiske korporasjoner kommer med samlede uttalelser om vedkommende korporasjons standpunkt likeoverfor de mange ulovligheter og lovbrudd såvel forut for rettsoppgjøret som under dettes gjennomføring og avvikling.

Omslaget er allerede i anmarsj Skamfølelsen er stigende, og de mest kompromitterede rotter begynner allerede å forlate det sykkende skip, eller å se seg i land.

Fra vår utenlandspost - -

ENGLANDS GOOD WILL

Svenska Dagbladet har tillatt seg å ha en liten mening om dommen over von Manstein. Bladet skriver således: «Både på tysk og britisk hold reknert en med en mild dom, men nå er en overrasket over dens strenghet. Dommen kommer ganske sikkert til å bli prøvet om på nytt av overbefalshaveren for den britiske Rhinarme, som har en så fremrakende juridisk rådgiver som lord Russell.

En revisjon skulle være et naturlig ledd i de alliertes nye politikk overfor Vest-Tyskland, hvorved Storbritannia tidd. har ødelagt atskillig av sin goodwill. Dette beklages livlig av opplyste kretser i England, og det utgjør den største andel i utenriksminister Bevins voksende debetkonto».

Dommen er hard og kommer som et sjokk for den tyske opinion, skriver den britiske «The Times». Den

demokratiske proselytere. De tilhører fremdeles en troesbekjennelse, for hvilket julebudskapet ikke har noen mening».

NYE OPPLYSNINGER OM DANSK 9. APRIL

Etter de siste beretninger å dømme akter den danske parlamentariske undersøkelseskommissjon — i motsetning til den norske — å søke begivenhetene omkring 9. april 1940. Og de følgende dager nærmere belyst. I visse kretser har det vært påstått, at be settelsen var avtalt med Stauning og hans regjering på forhånd og det vil man nu søke å få full rede på. Dette har fått en journalist i «Lolland-Falsters Stiftstidende» til å anstille nærmere undersøkelser ved Gedser for å få belyst, hva der skjedde natten til 9. april.

Han er kommet til det resultat, at telefonforbindelsen med omverdenen ble brutt allerede 8. april kl. 23 ved at telefontråden ble kuttet, og i et

se, som skane foretoges representantskapet i Norges Bondelag. Dette møte ble holdt en fredag og lørdag med en lang og sterk diskusjon i den tallrike forsamling.

Og lørdag kl. 4,30 kom det til votering. Med 4 stemmers overvekt seiret forslaget til Enger og Thomle om at Norges Bondelag skulle slutte opp om Nasjonal

Kan det virkelig være sant at

56 prosent av belegget på Ilebu hadde beri-beri i 1945—46

Jeg kom ved en tilfeldighet inn på det såkalte Helserådets kontor på Ilebu. Her hang det grafiske tabeller over nær sagt alt innen leiren etter at Grini hadde skiftet navn.

En tabell gjaldt datoen for og lengden av appellene — helt opp til 7—8-timersappellen (det var vel den som krevde menneskeliv?) — og en annen gjaldt tilfeller av beri-beri i leiren.

Denne siste interesserte meg svært, ti jeg hadde i juni 1945 lest i Aftenposten en notis om en serberleir nordpå, hvor der som bevis på tyskerses skandaløse og folkerettsstridige underernæring av fangene ble nevnt at 20 prosent av belegget hadde hatt beri-beri.

Nå, her på Grini, — nei Ilebu — hvor alt foregikk forsvarlig under ledelse av en erfaren og pliktoppfyllende direktør og under en nidkjær patriotoverleges spesielle omsorg, her måtte beri-beritilfellene — om det i det hele tatt var noen — opptre bare symptomatisk og sporadisk.

Jo lenger jeg så på tabellen, jo mere måtte jeg tvile på at jeg så riktig. Beri-beri var ifølge tabellen nemlig en sykdom hvorav 56 prosent av fangene led det første året (1945—46) på Ilebu.

Altså ble norske varetektsfanger i året etter frigjøringen — med fredstilførsler, uten alle krigsfaktorene, i tillegg til de store lagrene som tyskerne skulle hatt på Grini av matvarer — mange Grini-fangenes egne utsagn — forpleiningsmessig sett behandlet nesten 3 ganger så ilde som tyskerne i krigstid med engelsk og annen bombing av transporten m. v. behandlet de serbiske krigsfanger, om Aftenpostens målestokk skal legges til grunn.

R. R.

og det utgjør den største andel i utenriksminister Bevins voksende debetkonto.

Dommen er hard og kommer som et sjokk for den tyske opinon, skriver den britisklensierte Welt. Den lange frihetsstraff kommer desto mere overraskende, når til og med Churchill selv har bidratt til å bekoste Mansteins utgifter til forsvar.

«Men den tyske rettsbevissthet spør nå i denne tid: Hvem følger Haagkonvensjonen om landkrigføring i forbindelse med den sovjetrussiske krigføring? Hvem stiller Stalin og hans drabanter til ansvar for deres ugjerninger. De som ennå idag noder tyskere i konsentrasjonsleire og tvangsarbeidsbataljoner?

«SOVJET KAN, PÅ KORT TID RENSE TYSKLAND FOR VESTMAKTSTROPPER»

Sovjetunionen er i stand til på kort tid å drive bort de vestallierte okkupasjonsstropper fra det europeiske kontinent, uttalte pressesjefen i Informasjonsministeriet i den russiske sonen, Albert Norden.

Oppgavene for folkepolitiket i den russiske sonen, er at det skal hvis det blir nødvendig, sammen med det sosialistiske enhetsparti, å forsvare østsonens republikk, sa Norden.

TITO OG DE GRESKE BARN

Under verdensbolsjevismens forsøk på å tiltvinge seg makten i Hellas, ble omlag 28,000 barn ført bort av opprørerne. For et år siden vedtok FN.s generalforsamling en resolusjon, som krevte at barna skulle sendes tilbake til sitt hjemland. Røde Kors ble anmodet om å se etter at dette ble gjort. Men inntil nå er ikke et eneste gresk barn kommet tilbake, skriver det svenske Aftenbladet, og fortsetter:

«Samme resolusjon vedtokes ved årets siste avslutning av FN.-møtet også. Og ved dette ble Jugoslavia valgt inn i det mektige råd. Det forholder seg nå slik, at en tredjedel av de bortførte barn befinner seg i dette land (Jugoslavia) som ligger i forbitret konflikt med Kominform, og gjør alt for å få støtte fra vestmaktene.

Ved direkte henvendelse til Belgrad i dette humanitære anliggende, forklarer imidlertid stedfortredende utenriksminister Mates, at Jugoslavia ikke kommer til å gi noen tilatelse for Røde Kors å overvåke de greske barns tilbakerelse. At under slike forhold å vente noe menneskelig fra kominformlandene, er bare dåraktig, sier avisen.

Vestdemokratiene har altfor lett for å innbilde seg at marskalk Tito og hans mann, utgjør noen slags

mere undersøkelser ved Gedser for å få belyst, hva der skjedde natten til 9. april.

Han er kommet til det resultat, at telefonforbindelsen med omverdenen ble brutt allerede 8. april kl. 23 ved at telefontrådene ble klippet over i et belte i Syd-Falster. Ennvidere opplyser han, at den tyske ferge «Mecklenburg» om kvelden teelgråferte fra Warnemünde, at den ikke kunne gå natrutten på grunn av maskinskade. Fergepersonalet i Gedser gikk da hjem med unntakelse av en tollmann, som la seg til å sove i vaktstuen. Litt over klokken to våknet han ved støy og oppdaget da, at «Mecklenburg» løp inn i havnen med slukkede lanterner. Straks etter ble han overmannet av tyske soldater, som allerede var kommet i land fra en motorbåt. Det skal bli interessant å se, hva disse opplysninger kan føre til.

DET VAR ENGANG EN SLANGE . .

Under den krigerske debatt i FN.s politiske komite om nedrustningen fant den britiske delegerte, Hector McNeil på å sammenligne utenriksminister Visjinski med en slange, — men vel å merke en slange som sang like forlokkende som en nattergal. — Visjinski var med på munterheten som spredte seg rundt forhandlingsbordet. Men de ferreste kjente vel fabelen, som McNeil refererte til: Det var engang en slange som sang uadellig skjont. Men den kunne ikke begripe at alle fuglene holdt seg på avstand. Liker dere ikke stemmen min, spurte slangen. Det er ikke stemmen vi er redd for, svarte støren. Du synger like godt som nattergalen, men hjertene våre skjelver, når du åpner munnen, for da ser vi giftanden din. Vi liker å høre deg syng, men vær så snid å syng litt lenger unna.

Tegn en ny abonnent hver!

I desember måned har «8. Mai» fått 425 selvbetalende, nye abonnenter. Takk til alle som har gjort sin innsats.

Vi håper at nye hundrer vil følge i kommende dager.

Husk

at ved en annonse i «8. MAI» rekker De ut over hele landet.

Averter derfor når De har noe å selge, når De søker arbeide eller når De selv ønsker arbeidere eller funksjonærer.

Annonseprisen er 1,50 kroner pr. korpuslinje.

til mishandling og arrestasjon av anderledes tenkende. Jeg tilhørte ikke de innvidde, men de som skulle forfølges for sin politiske holdning. Men frihetsdagens fullkommenheter, dagens servile journalister, kviet seg ikke for å trede inn i Oslo Presseklubbs haller. De overtok den like etter seierstimens rus!

Erling Bjørnson.

Patriotisme og landssvik

I Aftenbladet, Stavanger, for 16. november 1949, finner vi følgende:

Svar fra dr. Gustav Smedal.

Jeg er blitt gjort oppmerksom på en redaksjonell artikkel i Stavanger Aftenblad 8. november d. å. Der står det: «Dr. Gustav Smedal er en av dem som i denne tiden søker å sette saken på hodet ved å framstille landssvikere som patrioter og patrioter som landssvikere.»

Hr. redaktør! Den slags framstillingskunst innlater jeg meg ikke på. I min bok «Patriotisme og Landssvik» søker jeg tvert om å sette tingene på plass. Etter frigjøringen er nemlig mange ting blitt stilt fullstendig på hodet.

Man har f. eks. forfulgt som landssvikere tusener av medborgere, som etter riktig lovforklaring ikke har overtrådt straffeloven, og hvis handlemåte har vært diktert av patriotiske hensyn. Og samtidig har man unnlatt å aksjonere enda flere tusener som har arbeidet for fienden og som klart og tydelig har overtrådt straffelovens paragraf 86. (Dette siste er sagt under den forutsetning at Norge har vært i krig med Tyskland etter 10. juni 1940. Men det er jo på den forutsetning at hele oppgjøret bygger). Er det disse tyskerarbeidere De tenker på, hr. redaktør, når De sier at jeg framstiller «patrioter som landssvikere»?

Opgjøret har ført til overgrep og til en ulikhet for loven som fullstendig undergraver tilliten til den norske rettsstat. Det er sannheter som dette jeg har pekt på i min bok. Man skulle vente at rettsindige mennesker ville forlange at oppgjøret nå ble underkastet en revisjon. Men det ser dessverre ut til at store krefter blir satt inn for å opprettholde det som i dag er gjort. Parolen synes i dag å være: Ro om oppgjøret for enhver pris!

Edouard Herriot nevner i sine erindringer, som kom ut i 1948, også Dreyfus-saken. Det var den falske forræderianklage mot Dreyfus som omkring århundreskiftet rystet det franske samfunn: H e r r i o t sier

i begynnelsen av det 19. årh. — Men selv i Frankrike måtte Voltaires i det 18. årh. anvende hele sin mektige innflytelse for å skaffe et par franske familier oppreisning av de urettferdigheter der var begått mot dem. — Denne Voltaires gigantiske kamp for rettferdighet, stod som et lysende eksempel for hans etterfølgere i den temmelig analoge kamp, som i begynnelsen av dette århundre ble ført av Clemenceau og Zola i Dreyfus-saken.

Siden den tid har det ikke her i Europa funnet sted utskielser i relasjon til begrepet rettferdighet i en slik enorm målestokk at de tilnærmelsesvis kommer opp mot det norske rettsoppgjør. Svenskene er allerede begynt å få øynene opp herfor, og det vil ikke vare lenge før dette rettsoppgjør vil vekke de øvrige europeiske folks stigende forbauselse, når de først blir grundig kjent dermed. Vi vil derigjennom bli kompromitert som et folk blottet for den mest elementære rettsfølelse, og de av oss, som vil bli sterkest kompromitert, er våre jurister og blant disse spesielt de, som har vært fiedre for landsvikanordningene, og dernest de, som har håndhevet disse i praksis, og blant disse igjen spesielt Riksadvokaten, men ut over alle disse de medlemmer av Kongeriket Norges Høyesterett som her har tatt ledelsen og narret de andre med seg.

Rettferdighet byr meg å opplyse i denne forbindelse, at følgende dommere anså det blotte medlemskap i NS ikke straffbart: Alten, Fougner, Larssen og Hanssen. Foruten påtalemyndighet og dommere vil også det meste av den norske presse være kompromitert, fordi den har suppressert enhver kritikk i tide av rettsoppgjøret, selv også avholdt seg fra sådan, men tvertimot i stor utstrekning dannet

marsj. Også hos oss vil den til slutt at når man overveier denne sak spør man seg selv hvorledes sannheten har kunnet gjennomtrengte dette vitenskapelige system av hindringer som var reist omkring den. Faktum er at sannheten til slutt klarte dette. Midt under den voldsomme opphisselse som da rådde i Paris, skrev Zola i «Le Figaro»: «Sannheten er på marsj og ingen ting vil mer kunne stoppe den.» (La vérité est en marche et rienne l'arrêtera plus).

Også hos oss er i dag sannheten på Forts. side 6.

under dettes gjennomførelse og utvikling.

Omslaget er allerede i anmarsj Skamfølelsen er stigende, og de mest kompromitterede rotter begynner allerede å forlate det synkende skip eller å ro seg i land så godt de kan.

Det er blitt antydnet fra revisjonskrevende hold, at en revisjon av hele rettsoppgjøret burde foretas av uheldede og utenforstående, idet nordmenn må antas å være så infisert med juridiske vrangforestillinger, skapt av propaganda fra den såkalte isfront, at de er ute av stand til å dømme klart i disse forhold.

Jeg tror dette vil rette på seg, selv, når nordmennene blir fullt bekjent med det syn, utlendinger vil få på det norske rettsoppgjør når de blir fullt bekjent med dette og deretter felder sin dom over det. For utlendinger vil det nemlig være unødvendig å studere det norske rettsoppgjør i dets detaljer. Det vil være tilstrekkelig for dem å få rede på de prinsipielle juridiske uhyrligheter, hvorpå det hele norske rettsoppgjør hviler. Det vil således være nok å gjøre dem bekjent med, at London-regjeringen i strid med folkeretten forsøkte å utøve lovgivende myndighet over territorier, hvorover den etter folkeretten hadde tapt enhver lovgivende myndighet, og som den dessuten faktisk var avskåret adgangen til der å kunngjøre på lovbefalt måte, at de provisoriske anordninger den utrediget dessuten var i strid med den norske grunnlov, at den forsøkte å gi straffelover tilbakevirkende kraft, noe som internasjonalt er alment fordømt, at den forsøkte å stemple passivitet som landstorræderi og gjorde medlemmer av politiske partier solidarisk økonomisk ansvarlige for partiledelsens handlinger. London-regjeringens mange uhyrlige ulovligheter er langt fra uttømt ved denne oppregning, men den er mer enn nok til utenfor landets grenser å framkalle et ramaskrik over det norske rettsoppgjørs uhyrlighet.

Når dette har øvet sin virkning på det norske folk i sin helhet, og dette derigjennom blir berriet for sine juridiske vrangforestillinger, tror jeg det er så meget sundt vett i det norske folk, at dette selv vil finne ut hva det bør gjøre uten å bli fortalt dette av utenforstående.

Oslo, 21. desember 1949.

Gustav Heber.

Tungtvannsfilmene —

(Forts. fra side 1)

blitt oppbevart eller sendt i tankvogner, at der aldri har forekommet slik drabelig tysk bevoikning av tungtvannstransporter, at der under okkupasjonen aldri har vært noe større tungtvannsbeholdninger her i landet og at det ferdige tungtvann av Hydro straks var blitt sendt til Tyskland som almindelig handelsvare uten tysk kontroll eller bevoikning så snart 20 kg. var samlet. De siste 20 kg. skulle dengang gå med ferjen, stod også oppført i forsendelsespapirene, men var ikke medsendt og ble etterpå funnet på Vemork av det tyske politi og videre sendt til Tyskland av dette.

sjant Syverstad og alle i mellomtiden offentliggjorte beretninger om høsten 47 fremkommer med avvikende oppgaver som «bidrag til historien». Med slike midler kan man ikke gi Tungtvannsfilmene tilstrekkelig dokumentasjon og beviskraft. Det fremmer heller ikke forståelse og fred. Dessuten er det en fornærmelse å påstå at de amerikanske flyvere kun ved et feiltak har bombet Rjukan da de den 16/11 43 skulle smadre tungtvannproduksjonen på Vemork. Det kamoufleres at tungtvannproduksjonen da hadde vært innstilt for flere måneder siden og at tungtvannsanlegget

Den tyske kommandant overfuser tungtvannsanleggenes ettergivende adm. direktør (Folkmann Schanning) etter en vellykket aksjon fra sabotørenes side

Sabotasjeledelsen har også etter august 43 fortsatt bearbeidet tungtvannssaken som særdeles krigsviktig. Forbindelsesmannen utenfor Rjukan, sersjant Syverstad har — ifølge boken IMI — primo februar 44 meddelt til major prof. Tronstad i London at det nå skulle sendes kalilut av hvilken tyskerne muligens ville kunne utvinne 350 kg. tungtvann plus 50 kg. ferdigtungtvann. Heller ikke denne kaliluten, ialt ca. 4000 kg. ble sendt i

ovenfor nevnte melding fra serpa Notodden slett ikke ble bombet. Nei, bombingene dengang gjaldt Hydros fortsatte levering av kvelstoff og kullsyreis til tyskerne fordi dette virket krigsforlengende og var særdeles krigsviktig! Men dette skal altså kamoufleres.

Alt dette viser at mange forhold under og etter okkupasjonen kan og må bedømmes anderledes hvis man vil være rettferdig og derved fremme folkets

Når en har noe imot noen —

(Forts. fra side 2)

ulægelige ulykker, og frosne sinn blir gledeløs og nervøse.

Det er nettopp varmen som mangler, brorskapet, godheten, kjærligheten, ja kjærligheten til fiender. Nu har hundre tusen nordmenn gjennomgått en merkelig kur. De ble fratatt hjem og fedreland, arbeid og økonomi, frihet og helse, borgerlige rettigheter og medborgerlig aktelse, ekskludert av samfunnet og frosset ut av kirken. Og allikevel — en sanner det som ofte er sagt gjennom tidene, de største verdier kan intet menneske ta ifra en. En ramler ikke fordi om alle menneskelige støtter tas bort, hvis en har fofeste. Individuelt kan en leve sitt åndelige liv i kontakt med livets skaper, føle seg fri i sitt indre liv, og kjenne sitt eget menneskeverd tiltross for at alle normale menneskelige verdier er tatt fra en.

Men samtidig blir en forvisset om, at et menneskelig samfunn kan ikke komme istand på denne måten. Tross alt er det også i det norske folk en sterk lengsel etter å leve som et godt samfunn uten hat og uten kløft i folket, ja en lengsel etter et ekte kristent samfunn. Vårt norske samfunn er kommet ut av lage, og alle lider under det. — Den uendelige gransking etter skyldige gjør bare galt verre, for en fortaper seg i det negative istedenfor å ta opp de positive oppgaver for fullt alvor. Skal en først lete etter årsaken til ondet, så nytter det ikke å stemple de uendelige mange individer som skyldige, men se klart i øynene

Det tunge ansvar —

(Forts. fra side 1)

Dem sin mening i dag, tror De da hun ville frikjenne Dem? A nei, det er nok så langt fra tenkelig at hun ville det. Til orientering kan meddeles at Vally Solheim var en staut og vakker ung pike da hun ble fengslet. I dag veier hun, med sin 1,63 cm's

at det er fiendskapet og hatet og kulden som er den stoe fare. Kløften i vårt folk er like stor tross alle forsøk på å gjøre seg forståelig for hverandre. Det er fordi hat innstiller på misforståelser, fordreie av sannheten, dømmesyke og hevn. — Kjærlighet innstiller på forståelse og samarbeid. Det er følelsen som er den drivende kraft i mennesket, forstanden er ikke objektiv. Logisk tenkning og objektiv forståelse er i hvert fall meget sjelden, enkelte individer kan det, men aldri et helt folk. Vårt folk kan ikke vente til en forstår hverandre, det kan bli for sent. En må først rekke hverandre hånden, uten å forstå, så vil en etter hvert komme til forståelse og samarbeid. Det er kjærlighet og hat, sympati og antipati som dirigerer. Kristendommen legger kjærligheten til grunn. En av de første kristne apostler sier psykologisk riktig: «— at deres kjærlighet må bli alt rikere og rikere på kunnskap og all skjønnsomhet, for at dere må kunne dømme om de forskjellige ting —» (Filip. 1,9-11)

En kommer til kort med sin tenkning, hvis en tror at en kan sjalte ut en del av personlighet. Det er virkelig noe vesentlig som er «skjult for de vise og forstandige». Men Kristus har åpenbart det. Det er det evige liv og det store kjærlighetsbud. (Luk. 10, 21-28).

Liv og samspill, kontakt, har mere med hverandre å gjøre enn en i alminnelighet tenker seg. — Isolasjon er drepende, kontakt er livgivende. Dette er en lov både i biologien og i åndens verden.

Den kjente sveitsiske lege Paul Tournier skriver i forbindelse med definisjonen av liv (i boken «Lægekunst og tro») at «det som er typisk for de levende vesener er deres organisasjon, d.v.s. den gjensidige samstemmighet mellom en mengde fenomener». «Man får det inntrykk at fenomene er bestemt til samvirke, og at dette samspill mellom dem virkelig gjør det som er organismens hensikt skaper det

Generalkonsul P. Harssem:

«Utrolig men sant»

foreligger i 2. opplag.

Landbruksdirektør O. T. Bjanes skrev om boken (1. opplag):

«Må jeg få lov å takke Dem for Deres bok «Utrolig, men sant». Jeg håper at den vil bidra til en revisjon av det såkalte rettsoppgjør, så det kan bli rettet på den værste urettferdighet.»

Boken bestilles for omgående levering fra «8. Mai». Pris kr. 10,— fritt tilsendt når forskuddsbetalt.

Forbundet for Sosial Oppreisning

Rettskontoret

Oslo. Skippergaten 44III. Telefon 41 63 03

HUSHJELP

får plass på trivelig østlandsgård med moderne bebyggelse. Tog og busforbindelse med Oslo. Liten husholdn. Att. og lønnskrav til Bill. mkr. «Gjerne famillemedlem», nr. 5.

Forbundet for Sosial Oppreisning

søker til Oslokontoret:

SEKRETÆR, herre eller dame

STENOGRAF

KONTORMANN eller -DAME

Søknader sendes formannen, kap. Hroar Hovden, Kapp, Toten.

Patriotisme -

(Forts. fra side 5.)

gjennombrøte det vitenskapelige system av hindringer som er blitt reist omkring den.

Gustav Smedal.

Rettsoppgjøret er under revisjon. Dr. Gustav Smedal og andre gjør denne revisjon vanskeligere enn den behøve å være.

Aftenbladet.

Vi vet ikke hva Aftenbladet sikter til når det skriver at rettsoppgjøret er under revisjon. Men vi antar at bladet skriver dette rett og slett for at vi som arbeider for revisjon skal være stille og tålmodige.

Det er en besynderlig logikk at de som arbeider for revisjon skal være de som etter bladets mening vanskeliggjør revisjonsarbeidet. Vi tror okkupert

Hva skjedde i Skotland under krigen?

Hvem har ansvaret for alle selvmordene blant soldatene?

Hauge skriver i sin bok «Skotsk himmel, norsk jord», at den største dødsårsaken innen den norske brigaden i Skotland var selvmord.

I C. Hambro uttalte i Norges storting 20/7 1949: «Det var mange som gremmet seg i utlendigheten. Når det engang skal anstilles en virkelig undersøkelse av forholdene, bør det også undersøkes hvor mange det var av nordmenn som kom over, som tok sitt liv?»

Nå håper vi, at de norske myndigheter og offiserer, som var i Skotland under krigen, uoppholdelig vil redegjøre for ovenstående.

Mor.

ter august 43 iortstatt bearbeidet tungtvannssaken som særdeles krigsviktig. Forbindelsesmannen utenfor Rjukan, sersjant Syverstad har — ifølge boken IMI — primo februar 44 meddelt til major prof. Tronstad i London at det nå skulle sendes kalilut av hvilken tyskerne muligens ville kunne utvinne 350 kg. tungtvann plus 50 kg. ferdig tungtvann. Heller ikke denne kaliluten, ialt ca. 4000 kg. ble sendt i tankvogner men i ca. 15 jernfat, oppdelt etter de forskjellige tungtvannskonsentrasjoner. Kun få fat hadde større konsentrasjon. Flere var ikke helt fulle, fløt derfor opp og ble berget av tyskerne. De fleste inneholdt kun 0,8 pst. tungtvann og gikk tapt fordi de var fulle. Tapet for tyskerne var uten betydning. — Denne kaliluten var ikke brukelig til en atomenergibombe eller maskin. Tyskerne hadde hverken passende apparater eller tilstrekkelig likestrøm eller erfaren driftspersonel til opparbeidelse av kaliluten og en slik bedrift kunne bli bombet. Saken var at Hydro hadde krevd og fått en høy godtgjørelse for alle tungtvannssaker, også denne kaliluten, og da ville tyske vitenskapsmenn gjerne ta denne kaliluten hjem for å ha noe å pusle med.

Ville man allikevel for sikkerhets skyld ødelegge disse partier kunne dette ha vært gjort uten fare for menneskeliv eller represalier enten mens veskene ennå var i vedkommende elektrolysører eller under avtappingen på transportfat enten ved utbytting med almindelig vann eller ved tilsøling med olje — hva prof. Tronstad hadde anbefalt da tyskerne da det ikke kunne konstateres at det var sabotasje — og tyske vakter kunne umulig være overalt døgnet rundt og forstå hva de forskjellige håndteringer betydde — eller man kunne ha gjort dette eller sprengt hele jernbanevognladningen mens den uten tysk bevokning stod på Rjukan stasjon fra lørdag ettermiddag natten igjennom til søndag morgen. Sabotørene kom i forbindelse med folk som kjente alt dette før sprengladningen ble brakt ombord. Allikevel ble en søndagsferje med 55 mennesker ombord senket uten at det var krigsviktig. (28 mennesker omkom. Red.) Og nu skal dette kamufleres og fremstilles som heltedåd!

Ad 3) Forklaringen er gitt under 1) og 2).

Ad 4) Det er beskjemmende at et medlem av sabotasjekomiteen etter mottakelsen av den

pa Notodden siett ikke ble bombet. Nei, bombingene dengang gjaldt Hydros fortsatte levering av kvelstoff og kullsyre til tyskerne fordi dette virket krigsforlengende og var særdeles krigsviktig! Men dette skal altså kamufleres.

Alt dette viser at mange forhold under og etter okkupasjonen kan og må bedømmes anderledes hvis man vil være rettferdig og derved fremme folkets moral og arbeidslyst.

I et supplement, som ble sendt en uke senere skriver herr Schoepke følgende:

Det kan tilføyes at den første avtalen var blitt truffet om sommeren 1940 og den andre om høsten 1941. Høsten 41 hadde tyske vitenskapsmenn for første gang besiktiget bedriften på Vemork og hadde da foreslått en ny tilleggs metode til ytterligere produksjonsøkning, ved siden av Hydros påbegynte og videre planlagte forbedringer og utvidelser etter egne metoder. Det ble antatt at nyanlegget for den tyske tilleggs metoden ville koste over 1 million riksmark og de tyske vitenskapsmenn hadde da tilbudt å forsøke å få interessert tysk kapital. Men Hydro ville selv finansiere det hele hvis der ble omforent et nytt oppdrag med en slik pris og mengde at ikke bare alle driftsutgifter plus fortjeneste men også alle utgifter for undersøkelser, eksperimenter, utvidelser og nyanlegg derved ville bli betalte. Dette gikk tyskerne med på.

Opprindelig var begge avtaler almindelige forretningsoppdrag. Først etterpå kom en formell ordning som tysk «krigsordre» fordi den tyske krigsorganisasjon ellers ikke ville tillate materialforbruk, import og betaling, og man dengang i Tyskland også av andre enn de som derved hadde funnet et ben å gnage på, trodde at tungtvann kunne bli krigsviktig — inntil man i august 43 gikk med på å stoppe produksjonen fordi man da hadde innsett at landets industrielle kapasitet ikke var tilstrekkelig til å løse atomenergispørsmålet ved siden av krigens øvrige krav og påkjenninger.

Ved sabotasjesprengningen på Vemork den 27. februar 43 var tyskerne ennå ikke kommet så langt med atomforskningen forøvrig at den midlertidige stans i tilførselen av tungtvann spilte noen rolle. De hadde nok tungtvann på lager i Tyskland. Enkelte hadde allerede dengang forstått at man ikke kunne løse atomenergissaken så lenge krigen varte. Dette har den tyske prof.

Det tunge ansvar —

(Forts. fra side 1)

Dem sin mening i dag, tror De da hun ville frikjenne Dem? A nei, det er nok så langt fra tenkelig at hun ville det. Til orientering kan meddeles at Vally Solheim var en staut og vakker ung pike da hun ble fengslet. I dag veier hun, med sin 1,63 cm's høyde, 37 kg, hun lider av forfølgelsesvanvidd og må tilføres kunstig næring. Jeg har før i «8. Mai» fortalt om hvorledes hun ble mishandlet.

Husker De fangen som i sykebil, på bære, måtte fraktes like til sitt hjemsted ved Bergen, fulgt av en frelsesarmedame?

Husker De den kjekke unge Bodø-piken og de uendelige lidelser hun måtte gjennomgå før fengselsportene måtte åpnes for henne for godt? Var De redd for at hun også — i likhet mer fru Setsaas — skulle skadalisere Deres fengsel ved å legge seg til å dø derinne? Var det så at skrikene hennes de siste dagene før hun ble løslatt, lød over hele fengselsområdet? Det ville vel kanskje ikke vært så kjekt for Dem om det verste hadde hendt, også med henne? Ja, jeg bare spør — — —

Husker De sykepleiersken som i sitt vanvidd optrådte som nakkendanserinne og ble puttet i «Patenten», og hvorfra de andre fangene i dager og uker måtte høre hennes sinnssyke latter og sang, — inntil det omsider lykkedes fengselspresten å få henne overført til sykehus?

Kan De huske fru B. .... (forøvrig en av undertegnede gode venninner), en mor, som tryglet Dem om å flytte hennes unge datter bort fra sellen hvor De hadde plasert henne sammen med en pike med syfilis? Kan De huske at De løy fru B. rett opp i ansiktet, og at De lot den unge piken gjennomgå den tortur å forbli i denne sellen like til piken ble løslatt — gjennom 8 lange måneder?

Ja, jeg bare spør, og spørsmålene kan forfleres i det uendelige — — —

Øyvor Hansson.

dr. Otto Hahn offentlig bekreftet om høsten 1945 i dengang her også i landet gjengitte uttalelser ved mottakelsen av årets Nobelpris i fysikk.

TUNGTVANNS-filmen har altså fra starten av vært en feilaktig «dokumentasjon». Den dermed drevne propaganda viser at ikke alt er som det skal være.

Den kjente sveitsiske lege Paul Tournier skriver i forbindelse med definisjonen av liv (i boken «Lægekunst og tro») at «det som er typisk for de levende vesener er deres organisasjon, d.v.s. den gjensidige samstemmighet mellom en mengde fenomener». «Man får det inntrykk at fenomene er bestemt til samvirke, og at dette samspill mellom dem virkelig gjør det som er organismens hensikt, skaper det liv som den er til for».

Livet er skapt slik at samvirke, samspill hører nødvendig til. Det er kanskje den vesentligste betingelse for liv. Det organiske liv er så å si bygget på det prinsipp. Livet i hjem og samfunn har nok samme prinsipp, om det skal lykkes. Og om livet i Guds rike står det: «De skal være ett, likesom vi er ett, jeg i dem, og du i meg —» (Joh. 17, 20-26). Så er det ikke engang spørsmål om vi stakkars mennesker vil samarbeide og samstemme, men det hører med i Guds plan for Guds rike. Så er det mer spørsmål om vi vil samarbeide Guds plan for «den herlighet som Gud ga —», det evige liv. I dette lys er kløften i det norske folk en smålighet. Og det er befriende å skimte Skaperens plan med livet, menneskehetens store mål, det uadødelige åndelige liv, Guds rike.

Så har en det praktiske spørsmål om den fiendskap som består, og hva en skal gjøre når en har imot noen. Det forsøk som gjøres i Norge nu det er at den ene part forsøker å tyne anger ut av den annen part. Det er særlig fra kirkens side at dette forsøkes. Men det er ikke bare mislykket, det er heller ikke den vei som anvises av Kristus. Spørsmålet kan i det hele ikke avgjøres menneske og menneske imellom. Det er når en står i bønn for den hellige Guds ansikt at en kan ordne sitt forhold til sine medmennesker. Ja, det er vel også den eneste plass hvor en kan ordne det forholdet, så fiendskap kan bli til vennskap, ondskap kan bli forandret til godhet, bitterhet til forbønn. Forholdet kan ikke ordnes uten at det først skjer noe i livssentret.

Det er i sitt eget indre hver og en må få vigslet sitt liv. Det gjelder heller ikke å få andre til å angre, men selv å tilgi. Kristenheten har Jesu løsning av problemet fiendskap:

«Og når dere står og ber, og dere har noe imot noen, da forlat ham det, for at også deres Far i himlen skal forlate dere deres overtredelser». (Mark. 11,25).

Aftenbladet. Vi vet ikke hva Aftenbladet sikter til når det skriver at rettsoppjøret er under revisjon. Men vi antar at bladet skriver dette rett og slett for at vi som arbeidere for revisjon skal være stille og tålmodige.

Det er en besynderlig logikk at de som arbeider for revisjon skal være de som etter bladets mening vanskeliggjør revisjonsarbeidet. Vi tror akkurat motsatt, at det er Aftenbladet og andre som motarbeider revisjonskravet, som virkelig sinker og gjør revisjonen «vanskeligere enn den behøvde å være».

«8. Mai».

Gemenheter i radio

Jeg hørte lørdag 8. desember på et såkalt «lørdagskåseri» av en person ved navn Borten. Vi har lenge vært forskånet for den slags gemenheter i radio nå. Det hele fortonet seg som et meget ondsinnet og smudsig angrep på NS-folk i inn- og utland, spekket med usannheter og skjelsord, som «banditter» o. l. Det kan hende det er nødvendig å sette i sving igjen det så velkjente popaganda-apparat mot de avslørende beskyldninger som er framkommet mot norsk rettsvesen i Morgenposten o. a. aviser de siste dagene. Jeg kan imidlertid vanskelig tenke meg at denne Borten kan renvaske norsk rettsvesen med så skittent vann. En annen side av saken er at Norsk Rikskringkasting lar seg bruke til slik nederdrettlig propaganda snart fem år etter freden brøt løs. Det er sagt så ofte, at radio er en stor kulturspreder, men har den ikke likere ting å by lytterne en lørdag ettermiddag enn slike skyllerbøtter, må det unektelig stå dårlig til der i gården. Denne Borten er forøvrig en verdig tilvekst til det hylekoret vi har fra før. Det eneste er, at han kommer noe sent inn på programmet. Han burde kommet hjem fra Argentina noe før, da slik «smørje» var mer «gefundenes Fressen» for visse kretser her i landet. J. S.

«Derfor, når du bærer ditt offer frem til alteret, og der kommer ihu at din bror har noe imot dig, så la ditt offer ligge der foran alteret å gå først bort og forlik deg med din bror, og kom så og bær ditt offer fram». (Mat. 5,23).

Hvordan skal Guds rike komme, hvis vi ikke lar Guds vilje skje?

Og hvis Guds vilje får skje på denne måten, da vil også ulykkelige fiendskap forsvinne som tåke for solen.

Ragnhild Vogt Hauge.

ge som gremmet seg i utlendighet. Når det engang skal anstilles en virkelig undersøkelse av forholdene, bør det også undersøkes hvor mange det var av nordmenn som kom over, som tok sitt liv?»

Nå håper vi, at de norske myndigheter og offiserer, som var i Skotland under krigen, uoppholdelig vil redegjøre for ovenstående.

Mor.

Foreldre

hvis sønner begikk selvmord i Skotland under krigen bedes nedl. bill. mrk: «Skyldnerne må fram» nr. 6.

Vikariat

i småskole ønskes fra nyttår eller 1. februar. Bill. mrk. «Gode attester» nr. 305

Sivilingeniør

med allsidig utdan. og praksis, søk. ny merkantil-teknisk still. i bedrift, adm. el. lign. Henv. til nr. 44 84 44, fru Øyvor Hansson Middelthungst. 12 a, Oslo.

Landspike

som kan stille fjøs på 5 kyr, får plass. Søk og vi gir opplysninger. Foreløbig henviser vi til eksp.

Landsjente

får plass på gård som husmor. Må være økonomisk og hyggelig; må ha interesse for dyr. Gjerne N.S. Bill. mrk. nr. 2.

Bekjentskap.

Finnes der en ensom kvinne som er hagebruksinteressert og har en del penger, så kom å bli dus med en NS-mann, som driver et lite frilandsgartneri. Bill. mrk. «1950, nr. 1».

Husholderske søkes.

Agronom, 33 år, som skal overta farsgården fra våren, ønsker komme i forbindelse med kjekk pike fra by eller land. Vedk. må være arbeidsvillig, ha godt humør og en pen fremtreden. Innlagt lys og vann på gården. Trivelig sted i Nord-Trøndelag. Bill. mrk. nr. 308.

Løssalgpris 25 øre

Opplag: 9200.

Nordmørspostens Trykkeri